Республикăра ака вĕçленмен-ха...
УЛАТĂРСЕМ КАЯЛЛА ТУРТАÇÇĔ 2

Пиччĕшĕ хуларан туянса килекен çăкăр канихветрен те тутлăрах
"ÇЕМЬЕ" хушма кăларăм 3

Финсем фильм ӳкерне чух фольклор кĕввисемпе анлă усă курăççĕ
ӲНЕР МУЗЕЙĔНЧЕ – ХУРА-ШУРĂ, САСĂСĂР КИНО 4

ПАЯН ВУЛĂР ТЕПĔР НОМЕРТЕ

Çĕртме уйăхĕн 1-мĕшĕнчен пирус туртакана татах хĕстерĕç
ЫТТИН СЫВЛĂХĔ ÇИНЧЕН ШУХĂШЛА 2

Килес вĕренӳ çулĕ тĕлне хӳтлĕхсĕр 43 çамрăк попечитель тупĕç
ТĂЛĂХСЕНЕ АСЛĂ ЮЛТАШ КИРЛЕХ 3

Сулахай алăпа кĕрешсе Олеся хăйĕн виçинче пурне те парăнтарнă, сылтăммипе – кĕмĕл медаль çĕнсе илнĕ
ЧĂВАШ ХĔРĔСЕМ – ЧИ ВĂЙЛИСЕМ 4

чăваш халăх хаçачĕ

1906 çулхи кăрлачăн 21-мĕшĕнче тухма тытăннă
1918 çулхи нарăс уйăхĕнчен тĕрлĕ ятпа тухнă
1991 çулхи çурлан 30-мĕшĕнче "ХЫПАР" ятпа тепĕр хут тухма пуçланă

ХЫПАР

СССР Аслă Канашĕн Президиумĕ 1968 çулхи пуш /март/ уйăхĕн 11-мĕшĕнче "Коммунизм ялавĕ" /халĕ "Хыпар"/ хаçата "ХИСЕП ПАЛЛИ" орденпа наградăланă

"ХЫПАР" никĕслевçи Н.В.Никольский (1878–1961)

97 /26503/ № Юн кун, 2014, çу (май), 28 Хакĕ ирĕклĕ WWW.hypar.ru

Чăваш Ен малта

Çу уйăхĕн 26-мĕшĕнче Чăваш Ен Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев 2014 çулта ачасен канăвне йĕркелес ыйтупа видеоконференци мелĕпе йĕркеленĕ канашлăва хутшăннă. Ăна Раççей Правительствин Председателĕ Дмитрий Медведев пĕтĕм тĕнчери ачасен «Артек» центрĕн никĕсĕ çинче ирттернĕ.

Раççей премьер-министрĕ пĕлтернĕ тăрăх – 2014 çулта сывлăха çирĕплетмелли 52 пин ытла лагерь ĕçлĕ, унта 8,5 млн ача канĕ. Дмитрий Медведев çуллахи канăва тивĕçлипе хатĕрленсе йĕркелес ыйтусене палăртнă. «Пирĕн тĕллев – сывлăха çирĕплетмелли кампание çӳллĕ шайра ирттересси», – тенĕ вăл.

Профиль министрĕсем регионсем çуллахи тапхăра мĕнле хатĕрленни çинчен каласа кăтартнă. Сывлăха çирĕплетмелли лагерьсенче тĕпрен юсав ĕçĕсем ирттерес енĕпе Чăваш Ен РФ регионĕсен хушшинче малтисен ретĕнче пулнине палăртнă.

Аса илтерер: 2014 çулта Чăваш Республикинчи ачасен канăвне тата сывлăхне çирĕплетес ĕçе йĕркелемелли реестра шкул çумĕнчи 438 лагерь, хула тулашĕнчи 21 кану лагерĕ, 6 санатори, халăхăн социаллă ыйтăвĕсене тивĕçтерекен учрежденисем çумĕнче йĕркеленĕ 28 лагерь, палаткăсен 90 лагерĕ, ĕçпе канăвăн 78 лагерĕ кĕреççĕ. Урăх формăллă /экологи, спорт, туризм тата ыт. те/ 700 ытла лагерь ĕçне йĕркелĕç.

2014 çулта шкул ӳсĕмĕнчи ачасен 81,2% сывлăха çирĕплетмелли лагерьсене яма пăхнă. Сывлăха çирĕплетмелли кампани валли Чăваш Енре мĕн пур шайри бюджетран 523 млн та 968,7 пин тенкĕ ярĕç, çакă 2013 çулхинчен 4,6% нумайрах. Хула тулашĕнчи лагерьсенчи путевка хакĕ /21 кун/ – 11748 тенкĕ /2013 ç. – 10680 тенкĕ/.

Пĕрремĕш сменăра лагерь-санаторире – 4528, шкул çумĕнчи лагерьсенче 30 пин ача канĕç.

А.ЛЬВОВА

Поэт ячĕпе – чечексем

Вилĕмсĕр «Нарспи» поэма авторĕ Константин Иванов çуралнăранпа ĕнер 124 çул çитрĕ. Юбилей-и е ахаль кун çеç-и – унăн пултарулăхне хаклакансем поэт палăкĕ патне çул тытаççĕ. Хальхинче те çаплах пулчĕ: тĕп хулари Чăваш патшалăх академи драма театрĕ умĕнче /театр та унăн ячĕпех çӳрет/ ларакан палăк умне палăртнă вăхăтра митинга пуçтарăнчĕç.

Ăна ЧР Культура министерствин пай пуçлăхĕ Сергей Казаков уçрĕ, малалла Чăваш халăх поэчĕ Валери Туркай ертсе пычĕ. Унăн сăмахĕсемпе килĕшмелле: кунта килес тесен чунра чăвашлăх хĕмленмелле. Шăпах унашкаллисем пулчĕç те палăк умĕнче.

Акă палăк умне СССР халăх артистки Вера Кузьмина тухрĕ. «Çак театрта ĕçленĕ май кашни кун палăк умĕнчен иртсе çӳретĕп, Ивановăн куçĕнчен тинкеретĕп. Вăл пирĕн çине шанса пăхнăн туйăнать, çакăнтан пахи çук»,– терĕ Вера Кузьминична.

ЧР искусствăсен тава тивĕçлĕ деятелĕ Светлана Асамат, ЧР культурăн тава тивĕçлĕ ĕçченĕ Раиса Сарпи поэтессăсем чунри туйăмĕсене сăвă йĕркисемпе пĕлтерчĕç. Раççей халăх артистки, ЧР Патшалăх премийĕн лауреачĕ Нина Яковлева Нарспи сăнарĕпе Чăваш театрĕн сцени çине вунă çул тухнă. Нина Ильинична Патшалăх премине те шăпах Нарспи ролĕшĕнех илнĕ. Ун чухне Патшалăх премийĕ те К.В.Иванов ячĕпе çӳренĕ.

Константин Иванов Чĕмпĕр хулинче И.Я.Яковлев уçнă чăваш шкулĕнче вĕреннĕ. «Нарспи» те унтах çырăннă. Ивановпа Чĕмпĕр хутлăхĕн çыхăнăвĕ пирки Чĕмпĕр облаçĕн Хисеплĕ гражданинĕ Анатолий Юман поэт каласа кăтартрĕ.

Чăваш Республикин Пушкăртстанри полномочиллĕ представителĕ Владимир Портнов çак кунсенче Слакпуçĕнче, çавăн пекех поэт çуралса ӳснĕ Пелепей районĕнче иртекен мероприятисем пирки пĕлтерчĕ.

Сăмах илекенсем татах пулчĕç: Галина Кĕмĕл, Лидия Сарине сăвăççсем, ЧР тава тивĕçлĕ артистки Елена Шурту, ыттисем те. Вĕренӳ институчĕн ĕçченĕсем Юрий Виноградовпа Татьяна Николаева чăваш чĕлхипе литератури вĕрентекенсен ĕç кабинечĕсене йĕркелес тĕлĕшпе ирттернĕ конкурс çĕнтерӳçисене дипломпа чысларĕç.

Лайăххи çеç мар, чĕрене канăççăрлантараканни те çук мар-ха. Палăк умне тата ытларах çын çӳренине курас килет, çак йышра республика ертӳлĕхне те. Патшалăх премине те малтанхи пекех К.В.Иванов ячĕпех çӳреттересчĕ, Чăваш академи драма театрĕн сцени çине Нарспие татах кăларасчĕ. Çирĕм çул унсăр пурăнтăмăр. Акă çитес çул – генилле поэтăмăрăн 125 çулхи юбилейĕ. Чыслава паянах хатĕрленме пуçласчĕ.

Н. СМИРНОВА

Хăрушсăрлăх

Çав-çавах тапăнать «шурă вилĕм»

Республикăра наркотиксен тыткăнне лекнĕ çынсен, çавăн пекех наркотиксемпе çыхăннă преступленисен шучĕ ӳссе пынин туртăмĕ палăрать. Çакăн çинчен ĕнер ЧР наркотиксемпе кĕрешекен комиссийĕн Чăваш Ен Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев ертсе пынипе иртнĕ ларăвĕнче пăшăрханса калаçу пулчĕ.

Шалти ĕçсен министрĕн тивĕçĕсене пурнăçлакан Андрей Тимофеев пĕтĕмĕшле лару-тăрупа, оперативлă профилактика мероприятийĕсен кăтартăвĕсемпе паллаштарчĕ. Çулталăк пуçланнăранпа полици кăна 124 наркопреступление тăрă шыв çине кăларнă. Пĕлтĕрхи çак тапхăрта вара çакнашкал тĕслĕхсем чылай сахалрах, 98, пулнă. Тупса палăртнă наркопритонсен шучĕ чакнă пулин те Андрей Владимирович çавнашкал кашни 10 вырăнтан 9-шĕнче дезоморфинпа усă курнине пăшăрханса палăртрĕ. Наркомансем «крокодил» ят панă çак синтетика наркотикне кодеинлă препаратсенчен хатĕрлеççĕ. Çавнашкал медикаментсене икĕ çул каяллах аптекăсенче рецептсăр сутма чарнă. Çавна май кăçал рецептсăр суту-илӳ тĕслĕхĕсене тупса палăртман – шурă халатлисем тĕпрен илсен йĕркене пăхăнаççĕ.

М.Игнатьев кăсăкланчĕ: преступлени нумайланни наркотиксемпе çыхăннă лару-тăру çивĕчленнипе сăлтавланнă-и е ку право хуралĕн органĕсем çине тăрарах ĕçленин кăтартăвĕ-и? А.Тимофеев татăклă хуравлама тăхтарĕ. Анчах унăн сăмахĕнчен çакна ăнланма май пулчĕ: наркотик упранă, сутнă тĕслĕхсем нумайланса пыраççĕ, «шурă вилĕм» тыткăнне лекнисем йышланса пыни те куç кĕрет. Министр тивĕçĕсене пурнăçлакан çакнашкал лару-тăру Чăваш Еншĕн кăна мар, пĕтĕм Раççейшĕн кăтартуллă тени те, паллах, лăпкăлăх кӳмест. Чăнах та, республикăра героин йышши йывăр наркотиксем сахал, анчах марихуана, спайс йышшисен хăрушлăхĕ те пысăк-çке.

Дезоморфин тенĕрен, Наркотĕрĕслев службин республикăри управленийĕн тивĕçĕсене пурнăçлакан Валерий Самаркин Чăваш Енре çак наркотик хăйĕн позицийĕсене çухатса пыни çинчен каларĕ. Çакна аптекăсенче кодеинлă препаратсем сутассин калăпăшĕ тăруках чакни те çирĕплетет. Анчах ку лăпланмалли сăлтав мар. Халĕ ав çулталăк вăхăтне кура наркомансем кантăра, мăкăне тапăнасса пĕлсех тăр. Çавна май ку енĕпе тивĕçлĕ операци те пуçарнă. Вырăнсенчи влаçсенчен те пулăшу кĕтеççĕ. Çакăнта, паллах, халăха мăкăнь, кантăр çитĕнтерме юраманни пирки ăнлантарни те пысăк пĕлтерĕшлĕ. Мăкăнь ялсенче хăшĕ-пĕрин пахчинче çум курăк пек те çитĕнет вĕт – сыхлăх пулмалла.

Мерăсем йышăнатпăр пулин те наркотиксемпе çыхăннă лару-тăрăва тĕпрен улăштарма пултартăмăр теме çук-ха. Çак шухăша Çĕнĕ Шупашкарти ĕç-пуçа хакласа химиксен хулин мэрĕ Александр Сироткин палăртрĕ. Чи малтанах информаци сахалли тивĕçтермест. Хĕрӳ лини телефонĕ те, çыхăнăвăн ытти майĕ те пур, çапах, унăн шухăшĕпе, халăх наркотиксенчен сыхланма кирлĕ информацие пĕлтерме васкамасть. Ку самант пирки М.Игнатьев та чарăнса тăчĕ: «Наркотиксемпе аппаланакансем лайăх çынсем тееймĕн – хăратаççĕ те, юнаççĕ те пуль. Çавăнпа та вĕсем пирки пĕлтерекенсен ятне-шывне вăрттăнлăхра тытни пысăк пĕлтерĕшлĕ».

В.Самаркин наркотиксен саккунсăр çаврăнăшĕпе кĕрешмелли программăна пăрахăçлас тĕллев вырăнсăрри пирки те калаçу пуçарчĕ. Ăна пурнăçлама 272 пин тенкĕ кăна уйăрни те питĕ сахал. Чăн та, М.Игнатьев калашле – пĕтĕмпех укçана мĕнле шутланинчен килет – «тĕрĕс шутламалла» кăна. Асăннă виçе ятарлă лаборатори валли каякан тăкак. Чăннипе вара наркоманипе кĕрешмелли расхутсем питĕ пысăк. Çавăнпа Михаил Васильевич сывлăх сыхлавĕн министрĕн тивĕçĕсене пурнăçлакан Татьяна Богдановăна хайхи шутлав мелне улăштарма сĕнчĕ. Татьяна Геннадьевна цифрăна çăмăллăнах пысăклатма пултарнине пĕлтерчĕ: калăпăр, наркодиспансера тытса тăма каякан тăкаксене хушмалла та... Çак йĕркесен авторне ку кăшт тĕлĕнтерчĕ-ха, анчах В.Самаркина кунашкал «хушăм» тивĕçтерчĕ: «Çӳлте» хайхи 272 пине кураççĕ те пире «ытла та сахал» тесе хĕстереççĕ». «Çӳлтисем» хĕстерессинчен кăна шикленсен, чăнах та, çапла «тĕрĕс шутлани» те çителĕклĕ пуль... Тепĕр тесен, М.Игнатьев палăртнă тăрăх, «çынсен хăйсен культури пулмасан, хăйсем сывă пурнăç йĕркине тытса пыма ăнтăлмасан бюджетран çĕрçĕр миллион тенкĕ уйăрни те пулăшаймĕ». Çакăнта та тĕрĕсси пур: наркотиксемпе иртĕхекенсем – яваплăха туйман çынсем, ытти ырă ĕç валли тăкаклас вырăнне налукçăсен укçине вĕсене сиплеме яратпăр – çапла пулса тухать вĕт.

Вĕренӳ министрĕ Владимир Иванов шкул ачисен хушшинче ирттерекен тĕрĕслевсемпе çыхăннă пĕр саманта хускатрĕ. Тĕрĕслев пуласси пирки маларахах пĕлтереççĕ те – хăшĕ-пĕри шăп та лăп çав кун шкула пымасть иккен. Унашкаллисен йышĕ самай пысăк – 5% патнелле. ЧР Пуçлăхĕ те сисчĕвленчĕ: паллах, вĕсем пурте наркотик активсе курнă тееймĕн, çапах ку çав ачасем тĕлĕшпе тимлĕрех пулма хистет. Хайхи «тимлĕх» вара вăрах кĕттермест-тĕр. Çак хыпара пĕлнĕ хыççăнах ШĔМ ертӳçи В.Тимофеев вĕренӳ министрĕнчен çав ачасемпе çыхăннă информацие полицие пама ыйтрĕ. Ку тем тесен те ахаль кăсăклану кăна мар ĕнтĕ.

В.Самаркин наркотиксен тыткăнне лекнисене пулăшассине тĕп тивĕç вырăнне хурса йĕркеленнĕ общество организацийĕсемпе çыхăннă пăтăрмахлă темăна та çĕклерĕ. Унашкаллисем республикăра виççĕ-мĕн. Тĕрĕссипе, ячĕ кăна. Тепĕр чух вĕсем кутăнла ĕçлени те пулать. Сăмахран, «Кăмăл хăвачĕ» организацин кунти уйрăмĕн ертӳçине хăйне уголовлă майпа айăплама тивнĕ иккен – наркотиксемпе çыхăннă преступленишĕн. Çакнашкал тытăмсем саккуна хирĕçле сектăсен çулĕ çине тăнин тĕслĕхĕсем те çук мар. Раççейĕпех ĕçленĕ, суд ĕçлеме чарнă хыççăн ятне улăштарнă тепĕр пĕрлĕх вара наркоманипе чирлисене ĕç терапийĕ пулăшнипе сиплетпĕр тесе пĕлтерӳсем парать. Чăннипе вĕсен ертӳçисем чирлисене грузчикре, çавнашкал ытти ĕçре вăй хуртарса пайта кураççĕ. Çавна май Т.Богданова сăмахĕсемпе килĕшмеллех: наркомансене сиплес, тӳрĕ çул çине тăратас ĕçре патшалăх тытăмĕ тĕп вырăнта пулмалла – ăна аталантармалла.

Николай КОНОВАЛОВ

Пысăк пĕлтерĕшлĕ пулăм

Чăваш Ен Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев ячĕпе «Мосфильм» киноконцернăн генеральнăй директорĕнчен, кинорежиссертан, Раççей Федерацийĕн халăх артистĕнчен, Раççей Федерацийĕн Патшалăх премийĕн лауреатĕнчен, РФ Общество палатин членĕнчен Карен Шахназаровран çыру килнĕ. Унта вăл хăйне илемлĕ хулара Шупашкарта тараватă кĕтсе илнĕшĕн тав тăвать. Çавăн пекех Шупашкарти пĕтĕм тĕнчери кинофестиваль йĕркелӳçисене пĕтĕм тĕнче пĕлтерĕшлĕ культура мероприятине лайăх хатĕрленсе ирттернĕшĕн, куракансемпе хутшăнма, фестиваль вăхăтĕнче «Мосфильм» картинисене кăтартма май туса панăшăн тав сăмахĕ каланă.

«Иккĕленӳ çук: Шупашкарта иртнĕ пĕтĕм тĕнчери кинофестиваль – Раççей кинематографĕнче культура тĕлĕшĕнчен пысăк пĕлтерĕшлĕ событи, пирĕн çĕр-шывăн ăс-хакăл пурнăçĕнчи кăтартуллă пулăм. Кашни çулах фестиваль ирттерни пирĕн куракансене Раççейри тата чикĕ леш енчи кино çĕнĕлĕхĕсемпе паллашма пулăшать. Çитес çулхине те Шупашкарта пĕтĕм тĕнчери кинофестиваль çӳллĕ шайра иртессе, куракансене кăсăклă çĕнĕ картинăсем пăхма май парасса шанатăп», – тенĕ çырура.

А.ВАСИЛЬЕВА.

Пирĕн çамрăксем – «Туриада» çĕнтерӳçисем

Çак кунсенче Сарă ту облаçĕнчи «Хвалынский» курорт территорийĕнче федерацин Атăлçи округĕн «Туриада – 2014» спорт-туризм лагерĕ ĕçленĕ.

РФ Президенчĕн Атăлçи тăрăхĕнчи полномочиллĕ представителĕ Михаил Бабич хушăвĕпе ирттерекен мероприятие кăçал 14 регионтан 600 ытла студентпа шкул ачи хутшăннă. Çамрăксем спорт туризмĕн тата спорт ориентировкин дистанцийĕсенче ăмăртнă, тĕрлĕ конкурсра тупăшнă, ăсталăх сехечĕсемпе культура мероприятийĕсенче хăйсен ăсталăхĕпе тата пултарулăхĕпе паллаштарнă.

«Туриадăра» Чăваш Ен чысне 40 çамрăк хӳтĕленĕ. ЧР спорт туризмĕн федерацийĕн президенчĕ Владимир Атачкин ертсе пыракан ушкăн мĕн пур конкурспа ăмăртура вăй виçсе 10 медаль çĕнсе илнĕ. Пирĕн ентешсем «Атăлçи, сана юрататăп» фотоконкурсра, велосипедпа чупса (Валентина Винокуровăпа Ольга Тимофеева), туризм маршручĕ хатĕрлес енĕпе 1-мĕш вырăн йышăннă. «Чĕре кĕвви» автор юррисен конкурсĕнче, сĕтелçи теннисла выляс енĕпе тата мини-футбол турнирĕнче виççĕмĕш кăтартупа палăрнă. Спорт-туризм лагерĕн пĕтĕмлетĕвĕпе Чăваш Ен команди пьедесталăн пĕрремĕш картлашки çине хăпарнă. Тутарстан тата Мари Эл командисем – призерсем. Аса илтеретпĕр: пирĕн ентешсем 2013 çулта та лагерьтен медальсемпе таврăннăччĕ.

Чăваш Ен командине Республика Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев саламланă.

А.МИХАЙЛОВ.

Саламлатпăр

Чăваш Республикин Пуçлăхĕн 2014 çулхи çу уйăхĕн 24-мĕшĕнчи 70-мĕш указĕпе килĕшӳллĕн ял хуçалăхĕнчи тава тивĕçлĕ ĕçсемшĕн тата нумай çул тӳрĕ кăмăлпа вăй хунăшăн Пăрачкав районĕнчи «Простор» сăнав-производство хуçалăхĕ» тулли мар яваплă обществăн трактористне **Николай Евгеньевич ГУЩИНА «ЧĂВАШ РЕСПУБЛИКИН ТАВА ТИВĔÇЛĔ МЕХАНИЗАТОРĔ»** хисеплĕ ят;

Хĕрлĕ Чутай районĕнчи «Коминтерн» ял хуçалăх производство кооперативĕн пăру пăхаканне **Мария Никифоровна КНЯЗЕВĂНА «ЧĂВАШ РЕСПУБЛИКИН ЯЛ ХУÇАЛĂХĂН ТАВА ТИВĔÇЛĔ ĔÇЧЕНĔ»** хисеплĕ ят;

Шупашкарта иртнĕ Пĕтĕм тĕнчери кинофестивалĕн программа директорне, «Мосфильм» киноконцерн» федераци патшалăх унитари предприятийĕн Пĕтĕм тĕнчери çыхăнусен уйрăмĕн консультантне **Сергей Александрович ЛАВРЕНТЬЕВА «ЧĂВАШ РЕСПУБЛИКИН КУЛЬТУРĂН ТАВА ТИВĔÇЛĔ ĔÇЧЕНĔ»** хисеплĕ ят панă.

Акци: çу уйăхĕн 30-мĕшĕччен йӳнĕрех хакпа çырăнтараççĕ

«Хыпар» Издательство çурчĕн хаçачĕсемпе журналĕсене 2014 çулăн иккĕмĕш çурри валли почта уйрăмĕсенче çу уйăхĕн 30-мĕшĕччен йӳнĕрех хакпа çырăнтараççĕ. Шел те, почта хăйĕн хакне пĕчĕклетмерĕ, анчах яллă вырăнта пурăнакансене «Хыпар» хаçат çырăннăшăн пĕр кĕленче тип çу парса хавхалантарать.

Çу уйăхĕн 30-мĕшĕ хыççăн хаçат-журнал хакĕсем мĕнле пулассине таблицăра кăтартнă.

Çакна шанатпăр: почта тытăмĕн Мускаври ертӳçисем хаçат-журнал çырăнмалли хаксене самаях пысăклатрĕç пулин те пирĕн тусăмăрсем, чăвашсем, юратнă кăларăмĕсенчен писмеççех, чун çимĕçне çырăнса илеççех. Лайăхрах тĕшмĕртсен, хаçат е журнал çур çулта миçе номер тухнине тĕпе хурсан хаксем капашсăр темеллех мар. Калăпăр, «Хыпара» çырăнмалли хака, 744 тенкĕ те 12 пуса, 125 çине /вулакан патне çур çулта çакăн чухлĕ пырса тăрать/ пайласан «Хыпар» хаçатăн пĕр номерĕ пĕтĕмпе те 6 тенке яхăн çеç тăрать.

Куллен тухакан «Хыпара» çырăнма укçа-тенкĕ çитместех пулсан «Хыпар - шăмат куна» суйласа илĕр. Вăл чылай йӳнĕрех. Çемье бюджетне тата та перекетлес текенсене, район центрĕсенче пурăнакансене, пирĕн хаçатсене, журналсене «Чăваш пичечĕн» киоскĕсенче çырăнма сĕнетпĕр.

Кăларăмсем	Çырăнтару хакĕсем				
	Почта уйрăмĕсенче		«Чăваш пичет» киоскĕсенче	«Советская Чувашия» киоскĕсенче	Редакцире
	акци вăхăтĕнче	акци хыççăн			
Хыпар	715-32	744-12	279	279	144
Хыпар-шăмат кун	303-96	321-96	141	141	90
Çамрăксен хаçачĕ	347-16	375-96	231	231	144
Чăваш хĕрарăмĕ	312-24	340-44	213	213	141
Сывлăх	199-20	215-40	111	111	81
Кил-çурт, хушма хуçалăх	176-46	192-66	111	111	81
Хресчен сасси	356-28	379-08	162	162	114
Хресчен сасси – Кил	176-46	192-66	105	105	81
Тăван Атăл	279-48	319-08	246	246	198
Капкăн	163-44	185-04	144	126	108
ЛИК (Литература. Искусство. Культура)	120-36	140-36	120	120	100
Вести Чувашии	282-12	310-92	186	186	144
Собрание законодательства Чувашской Республики	629-58	743-58	660	660	570
Тантăш	271-44	289-44	132	132	90
Самант	157-02	181-02	156	156	120
Тетте	125-52	143-52	111	111	90

Çанталăк çинчен

Паян уяр çанталăк пулать. Çил çурçĕр-хĕвел тухăçĕнчен çеккунтра 5 метр хăвăртлăхпа вĕрет. Сывлăш температури **кăнтăрла 18, çĕрле 10 градус ăшă.** Атмосфера пусăмĕ 750 мм, сывлăшри нӳрĕк 32 процент.

Кун тăршшĕ 17 сехет те 3 минут.

Ыран хĕвеллĕ çанталăк пулать. Çил кăнтăр-хĕвел тухăçĕнчен çеккунтра 5 метр хăвăртлăхпа вĕрет. Сывлăш температури **кăнтăрла 22, çĕрле 14 градус ăшă.** Атмосфера пусăмĕ 753 мм, сывлăшри нӳрĕк 36 процент.

Кун тăршшĕ 17 сехет те 6 минут.

Уяв

Ыхраçырминче – Акатуй-Сабантуй

Çу уйăхĕн 24-мĕшĕнче Патăрьел районĕнчи Ыхраçырми ял тăрăхĕнче çурхи ĕçсене ăнăçлă вĕçленĕ май Акатуй-Сабантуй ирттернĕ. Ыхраçырмипе Чăваш Ишекĕнче пурăнакансем çулсерен уяв мероприятийĕ иртекен илемлĕ уçланкăна пухăннă.

Г.ВЕРБЛЮДОВ сăн ÿкерчĕкĕсем

Ял халăхне, çĕр ĕçченĕсене район администрацийĕн пуçлăхĕн çумĕ Валерий Краснов, Пĕтĕм тĕнчери социаллă гуманизм академийĕн президенчĕ Лев Кураков, Ыхраçырми ял тăрăхĕн пуçлăхĕ Альфрит Айбетов, сумлă ытти хăна саламланă. Уявра чи маттурисене, пуçаруллисене Хисеп хучĕсемпе, Дипломсемпе, Тав çырăвĕсемпе, хаклă парнесемпе чысланă. Вырăнти пултарулăх ушкăнĕсем тата Хусантан килнĕ артистсем хаваслă юрри-ташшипе савăнтарнă. Ун хыççăн пухăннисем тĕрлĕ конкурспа вăййа, спорт ăмăртăвĕсене хутшăннă, чăваш, тутар наци апачĕсемпе сăйланнă. Çĕнтерÿçĕсене парнесемпе чысланă.

■ **Р.МЕДОВАЯ**

Коллеги

Лайăххине ырларĕç, начаррине хурларĕç

Кĕçнерни кун Правительство çуртĕнче ЧР Пурлăх тата çĕр хутшăнăвĕсен министерствин анлă ларăвĕ иртрĕ. Унта район-хула администрацийĕсен пуçлăхĕсемпе пурлăхпа çĕр специалисчĕсем хутшăнчĕç.

Министр çумĕ Ирина Устенко ЧР патшалăхăн унитари предприятийĕсен /ПУП/, акцисен 50% ытла Чăваш Ен тытса тăракан обществăсен пĕлтĕрхи укçа-тенкĕ çаврăнăшне, муниципалитет йĕркеленĕвĕсем пурлăхпа еплерех усă курнине тишкерчĕ. Кăçалхи кăрлач уйăхĕн 1-мĕшĕ тĕлне ПУП – 12, хыснан унитари предприятийĕ – 3, асăннă общество 21 шутланнă. Вĕсем иртнĕ çул 7,5 млрд тенкĕ /виçĕм çулхинчен 15% сахалрах/ ĕçлесе илнĕ. ЧР Транспорт, Строительство, Ял хуçалăх, Сывлăх сыхлав министерствисене пăхăнакан организацисем услам чи нумай илнĕ.

ПУПсемпе обществăсем таса тупăш 2012 çулхинчен 2,1 хут сахалрах тунă. Çапах та 27-шĕ пĕтĕм тăкака саплаштарса çулталăка таса услампа вĕçленĕ. Муниципалитет пурлăхне приватизацилениинчен, унпа усă курнинчен хыснана укçа виçĕм çулхинчен 6% ытларах куçарнă. Шупашкар хула бюджетĕнче мĕн пур çăл куçран пухăнакан тупăшра унăн тÿпи – 57, Çĕнĕ Шупашкар хыснинче – 15,8, ытти 24 муниципалитет бюджетĕнче 27,2% йышăннă. Налук шутланман тупăш хыснана Çĕрпÿ районĕнче – 2,8, Елчĕксен – 2,1, Шупашкар районĕнче 1,85 хут нумайрах пырса кĕнĕ. Муниципалитет пурлăхне приватизациленинчен /35,1%/, çĕре тара панинчен /35%/, муниципалитет пурлăхне тара панинчен /20,5%/ услам вырăнти хăй тытăмлăх бюджетне чи нумай тата 2012 çулхинчен ытларах куçарнă. Приватизаци программине Çĕнĕ Шупашкарпа Комсомольски районĕ – 80, Куславкка, Вăрмар, Етĕрне, Пăрачкав, Тăвай, Хĕрлĕ Чутай, Йĕпреç, Улатăр, Çĕмĕрле, Муркаш, Элĕк районĕсем – 40-6, Çĕмĕрлепе Канаш хулисем 29-22% çеç пурнăçланă.

Муниципалитетăн унитари 82 предприятийĕ кĕмĕл 2012 çулхинчен 13,2% нумайрах ĕçлесе илнĕ. Çапах та пĕлтĕр 19,7 млн тенкĕлĕх тăкак тÿснĕ. Апла пулин те çак предприятисен 65,9% таса тупăш илнине палăртас килет.

Министр çумĕ Светлана Иванова вырăнти хăй тытăмлăх органĕсем нумай ачаллă çемьесене çурт-йĕр çаврăма, килти хуçалăха аталантарма е дача тума çĕр тÿлевсĕр уйăрмалли тĕллеве еплерех пурнăçланине пĕлтерчĕ. Республикăра – виçĕ тата çакăнтан ытларах ача çитĕнтерекен 9639 çемье. Çу уйăхĕн 22-мĕшĕ тĕлне лаптăк илес тĕллевпе вырăнти хăй тытăмлăх органĕсенче черете 4519 çемье тăнă. Вĕсен 65% – пÿрт тума, 28% – килти хуçалăха аталантарма, 7% дача лартма çĕр илесшĕн.

Шупашкарта – 1534, Çĕнĕ Шупашкарта – 447, Шупашкар районĕнче 482 çемье черетре. Паянхи кун тĕлне 4519 çемьерен 54% лаптăкпа тивĕçтернĕ. Улатăр, Канаш, Пăрачкав, Шăмăршă районĕсенче черетрисене пурне те çĕр панă. Куславкка, Çĕмĕрле, Етĕрне районĕсенче вĕсен 80% ыйтăвне татса панă. Çĕнĕ Шупашкар, Канаш, Çĕмĕрле, Элĕк районĕсенче шутра тăракансен 7-30% çеç лаптăк илме пултарнă.

Республика Пуçлăхĕ нумай ачаллă çемьесене çĕрпе тивĕçтерме хушнине вăхăтра пурнăçламаннин пĕр сăлтавĕ – çурт-йĕр çаврăма, дача лартма е килти хуçалăха аталантарма начар вырăнта лаптăк уйăрни. Докладçă 80 ытла çемье çавнашкал çĕрте илме килĕшменнине пĕлтерчĕ.

Канаш, Шупашкар, Тăвай районĕсен администрацийĕсен пуçлăхĕсем Владислав Софронов, Георгий Егоров, Владимир Ванерке, Канаш хула администрацийĕн пуçлăхĕн çумĕ Андрей Зайцев муниципалитет пурлăхĕпе мĕнлерех усă курни çинчен отчет турĕç.

Пурлăх тата çĕр хутшăнăвĕсен министрĕ Анатолий Кузьмин ларăва пĕтĕмлетсе нумай ачаллă çемьесене çĕр тÿлевсĕр уйăрас тĕлĕшпе начар ĕçлекен муниципалитет йĕркеленĕвĕсенчен республика Пуçлăхĕн хушăвне пурнăçлама, уйăммăн илсен çывăх вăхăтрах кашни çемьене лаптăк уйăрма ыйтрĕ.

■ **Юрий МИХАЙЛОВ**

Асăрханăр

Пушар – инкек! Пушар – хуйхă!

Чăваш Республикинче юлашки 5 çулта пушарсен шучĕ тата вĕсенче вилекенсен йышĕ чакни сисĕнет. Çапах лăпланма иртерех-ха. Кăçалхи çу уйăхĕн 20-мĕшĕ тĕлне пирĕн республикăра 392 пушар тухнă, 50 çын вилнĕ, 52-шĕ суранланнă.

Статистикăна илес тĕк инкексен тĕп пайĕ /77%/ пурăнмалли секторта /çуртйĕр, хуралтăсем т.ыт.те/ тухнă, шар курнисен 94,2% шăпах унта вилнĕ. Нумай чухне синкер сăлтавĕ – граждансен тимсĕрлĕхĕ тата вĕсем пушар хăрушсăрлăхĕн йĕркине пăхăнманни.

Вут-çулăм алхаснин тĕп сăлтавĕсенчен пĕри – йăлари электрохатĕрсемпе усă курмалли йĕркене пăсни. Инкексен пĕрре виççĕмĕш пайĕ кĕске замыкание пула тухнă. Арçынсенчен нумайăшĕ хăйне электротехника енĕпе "пысăк специалист" тесе шухăшлать, çавна май килти электросете "çĕнетсе юсама" тытăнать, алă айĕнче мĕн пурринчен электроплитка ăсталать. Кабеле тĕрĕс мар суйлани, йăнăш çыхăнтарни, килте тунă предохранительсем хăçан та пулин инкек патне çитерме пултараççĕ.

Пирус туртакансене пула тухакан пушарсен шучĕ чакмасть тесен те юрать. Çак сăлтавпа вилни те сахал мар. Ÿсĕр чухне сигарет туртакансем хăйсен çеç мар, çывăх çыннисен пурнăçĕшĕн те хăрушлăх кăларса тăратаççĕ. Алкоголь витĕмне пула этем хăй мĕн тунине тĕрĕслесе тăми пулать, вăхăт шутне те çухатать. Ăна хăй сахал ĕçнĕн, тин мăкăрлантарма пуçланăн, халĕ çеç тĕлĕрме тытăннăн туйăнать. Сигарет вара çын аллинчен кавир çине ÿкнĕ те – йăсăрланать... Туртакансен айăпĕпе кăçал 64 пушар тухнă, 26 çын вилнĕ, çакă вут-çулăмра пурнăçĕ татăлнисен 52%.

Пушарта ачасем вилни пушшех кулянтарать. Çакăн сăлтавĕ – аслисен тимсĕрлĕхĕ, вĕсем пепкисене хăйсем тĕллĕн хăвараççĕ. Шел, кăçал вутра 5 ачан пурнăçĕ татăлнă, çул çитменнисем шăрпăкпа вылянăран 12 пушар тухнă. Хисеплĕ ашшĕ-амăшĕ! Тимлĕрех пулăр! Ачăрсене пĕччен ан хăварăр!

Урамра шăрăх. Статистика çакнашкал тапхăрта пушарсен шучĕ ÿснине çирĕплетет. Вăрманта вут алхасма пуçланăшăн ытларах чухне этем айăплă. Кăвайт чĕртни, типĕ курăка тĕлли-паллисĕр çунтарни ырри патне çитермессе пултараççĕ. Нумайăшĕ вăрман çумĕпе пынă чухне автомобиль чÿречинчен сÿнтермен пирусне ывăтса хăварать. Çакнашкал çăмалттайлăх хушăран вăрмансене пĕтерес патне çитерет.

Граждансене тимлĕрех пулма чĕнсе калатпăр! Пушар хăрушсăрлăхĕн йĕркине яланах пăхăнăр! Çăлавçăсемпе пушарнăйсен пĕрлехи телефонĕн номерĕ – "01". Карас телефонĕпе "112" номерпе шăнкăравламалла, тÿлевсĕрех. Пĕрлехи дежурнăй-диспетчер служби халăхран пушар, чрезвычайлă ларутăру, авари, катастрофа тухни е çакнашкал хăрушлăх пурри пирки калакан информацие талăкĕпех йышăнать.

Республикăри ГКЧС.

Ял хуçалăхĕ

Улатăрсем каялла туртаççĕ

Республикăра пĕрчĕллĕ тата пăрça йышши культурăсене 20 район иртнĕ эрнерех акса пĕтернĕ. Етĕрне, Пăрачкав, Элĕк, Канаш енĕсенчи аграрисем тĕллеве ирттерсе пурнăçланă. Шел те, Улатăрсем каялла туртаççĕ. Вĕсене пула Чăваш Енре ака вĕçленнĕ тесе пăнчă лартма май килмест, республикăра çурхи культурăсене акассипе çу уйăхĕн 26-мĕшĕ тĕлне плана 99,3% тултарнă. Улатăрсем /89,2%/ тĕллеве хăçан пурнăçлĕç – калама хĕн.

Çĕр улми 10009 гектар çинче лартнă /77,6%/, малта – Елчĕк, Шупашкар, Куславкка, Вăрнар районĕсем. Ултташĕ – Вăрнар, Красноармейски, Улатăр, Вăрмар, Етĕрне, Хĕрлĕ Чутай – куккурус тĕшĕлĕх çитĕнтереççĕ. Вăрмар, Улатăр, Çĕмĕрле районĕсемсĕр пуçне ыттисем ăна силослăх та туса илеççĕ. Елчĕксемпе Вăрнарсем тата Шупашкарсем уншăн лаптăк шеллемен, куккуруса выльăх апачĕлĕх пиншер гектар ытла акнă.

Кăçал республика уй-хирĕнче çум курăкпа кĕрешессипе кăтарту пĕлтĕрхинчен 1,6 хут маларах пырать, сăтăрçăсемпе – 1,4 хут.

Икĕ район нумай çул ÿсекен курăксене çулма тытăннă. Шупашкарсем – 265, Йĕпреçсем 55 гектар çинчи курăка çулнă.

■ **В. ГРИГОРЬЕВ**

«Танатана» çакланаççĕ

Ака,10 – çĕртме, 10-мĕшĕсенче республикăри кирек хăш шыв-шурта та пĕр вăлтапа тата пĕр-икĕ йĕппе çеç пулă тытма ирĕк панине «Хыпар» пĕлтернĕччĕ. Сĕреке-тетелпе, ытти хатĕрпе, кимĕпе усă курса пулă вăлча сапакан çĕрте тытма юрамасть. Анчах çак йĕркене Çĕнĕ Шупашкар браконьерĕсем пăхăнман: Çавал юхан шывĕнче тетелпе 138 пулă тытнă. Сăтăрçăсем тарса ĕлкĕреймен. Сĕнтĕрвăрри полици пайĕн сотрудникĕсем алăранах ярса тытнă. Вĕсем тĕлĕшпе уголовлă ĕç пуçарнă. Браконьерсен айăпне суд çирĕплетсен 100-шер пин тенкĕлĕх штрафлама е икĕ çул таран ирĕклĕх прависĕр хăвараççĕ.

– Ака-çу уйăхĕсенче Атăл-Каспи шыв бассейнĕнче /Чăваш Ен шыв-шурĕ унта кĕрет/ пулă тытмалли йĕркене пăснă çĕр-çĕр çын тĕлĕшпе административлă ĕç пуçартăмăр, – пĕлтерчĕ телефонпа федерацин пулă тытас енĕпе ĕçлекен агентствин Вăтам Атăл территори управленийĕн Чăваш Енри биологи пуянлăхне тĕрĕслесе тăракан пайĕн ертÿçи Валерий Григорьев. – Вăлча сапнă вăхăтра хăшĕ пĕри ял пĕвисенче атмапа, маратапа, вун-вун тĕрлĕ ытти хатĕрпе тытса юласшăн. Хальхи вăхăтра полици пайĕн сотрудникĕсем ял тăрăхĕсенче асăннă йĕркене еплерех пăхăннине тĕрĕслеççĕ. Картран тухнисен 100-шер пин тенкĕ таран штраф тÿлеме тивĕ. Çавăнпа пĕр вăлтапа тытнине нимĕн те çитмест.

■ **С.СЕРЕГИН**

«Çул-йĕр картти» – бизнес валли

«Çул-йĕр карттин» мероприятийĕсене пурнăçланин координаторĕ – Федерацин налук служби. Юридици вăйĕнчи тытăмсене тата уйрăм предпринимательсене регистрацилемелли процедурăсене виçеллĕ тăвас тĕллевлĕскерпе килĕшÿллĕн хайхи процедурăсене ансатлатакан, юридици вăйĕнчи тытăмсемпе предпринимательсен патшалăх регистрацийĕн вăхăтне тата тăкакне чакаракан саккун акчĕсене йышăннă.

ФНСăн республикăри управленийĕн налук тÿлекенсемпе ĕçлекен пайĕнчен пĕлтернĕ тăрăх – калăпăр, кăçалхи çу уйăхĕн 5-мĕшĕнче йышăннă 129-ФЗ№ саккунра устав капиталне малтанах тÿлессине пăрахăçлассине палăртнă. Çавăн пекех устав капиталне тулли мар яваплă обществăна патшалăх регистрациленĕ хыççăн тăватă уйăхран кая юлмасăр тÿлемелли тивĕçе çирĕплетнĕ.

Çу уйăхĕн 5-мĕшĕнчех йышăннă 107-ФЗ№ саккун кĕртекен тĕп улшăнусен шутĕнче – юридици вăйĕнчи тытăм туса хунă чухне заявитель алă пуснине нотариус обязательнăй майпа çирĕплетессине пăрахăçлани. Чăн та, документсене регистраци органне заявитель хăй камне çирĕплетекен документа кăтартса панă тĕслĕхсенче кăна. Çавăн пекех документсене заявитель квалификациллĕ майпа вăйлатса электрон мелĕпе алă пусса çирĕплетсе ярса парсан та нотариус ĕнентерни кирлĕ мар.

Унсăр пуçне кăçалхи ака уйăхĕн 2-мĕшĕнче йышăннă 52-ФЗ№ саккунпа юридици вăйĕнчи тытăмсемпе предпринимательсем банкра шут уçнине налук органĕсене тата патшалăхăн бюджет тулашĕнчи фончĕсене пĕлтермелли тивĕçе те пĕтернĕ.

■ **К.АНТИПОВ**

Пулăм

Тăрăшулăхшăн тав турĕç

Политика репрессийĕнче шар курнисен республикăри инвалидсен общество организацийĕ пĕрлĕхĕн правленийĕн ларăвне районсене тухса ирттерессине çирĕп йăлана кĕртнĕ. Хальхинче вăл Улатăрта иртрĕ.

Ларăва тĕп хуламăртан килнĕ хăнасемпе пĕрлех Улатăр хула администрацийĕн пуçлăхĕ Михаил Марискин, хула-район халăхне социаллă хÿтлĕх кÿрекен пай ертÿçи Элла Юклютова, хула-район культура пайĕн пуçлăхĕн тивĕçĕсене вăхăтлăха пурнăçлакан Ирина Благовидова, Владимир протоиерей хутшăнчĕç. Ларура хула администрацийĕпе репрессиленнисен хулари уйрăмĕ синкер тапхăрта судсăр-мĕнсĕр лагерьсене ăсатнисен, унтан таврăнма шăпа пÿрменнисен, каялла çаврăнса çитсен тĕрлĕ чир-чĕре пула пурнăçран уйрăлнисен ырă ячĕсене таврăрма нумай ĕçленине палăртрĕç.

2009 çулхи утă-çурла уйăхĕсенче хăй вăхăтĕнче шалти ĕççсен Халăх комиссариачĕн район уйрăмĕн территорийĕнче /халĕ "Электроприбор" заводăн/ тарăн виçĕ шăтăкран 1937–1941 çулсенче судсăр-мĕнсĕр персе вĕлернĕ 120 çын юлашкийĕсене чавса кăларнă. Архив хучĕсенчен кашни кунах 35-шер çынна персе вĕлерни паллă. Вĕсем – Улатăр, Патăрьел, Елчĕк тата ытти районта пурăннă хресченсем, вĕрентекенсем, тĕн çыннисем... Вилесене çак шăтăксенче вăрттăн пытарнă, çĕрпе хупласа асфальт сарнă.

2010 çулхи çулла шăтăкран кăларнă çынсен юлашкийĕсене православи тĕнĕн йĕркисемпе тепĕр хут тирпейлесе пытарнă. Çав вырăнта 2012 çулхи юпа уйăхĕн 30-мĕшĕнче, политика репрессийĕсенче шар курнисене асăнмалли кун, мемориал комплексне уçса сăвапланă.

Таса çынсен ырă ячĕсене таврăрма, шар курнисен юлашкийĕсене тирпейлесе пытарма тата вĕсен ячĕпе палăк лартма пысăк ĕçе тунăшăн политика репрессийĕнче шар курнисен республикăри общество организацийĕн правленийĕн ертÿçи Анатолий Марков профессор Улатăр хула администрацийĕн пуçлăхне Михаил Марискина, хула-район халăхне социаллă хÿтлĕх кÿрекен пай специалистне Елена Хохловăна, хула-район культура пайĕн ертÿçине Вероника Исаевăна, Владимир Теплов протоиерея правленин Хисеп хучĕпе тата Тав çырăвĕпе чысларĕ.

Чăннипех пысăк ĕç тăвать общество организацийĕ. Республикăри шар курнисен хушамачĕсемлĕ кĕнеке-палăк хатĕрлесе пичетлесе кăларнă, Раççейри тата регионти 13 конкурсра мала тухса пĕр млн ытла тенкĕлĕх грант çĕнсе илнĕ, унпа ыр кăмăллăх пулăшăвĕ пама адреслă усă курнă. Пĕлтĕрпе кăçал Чăваш Республикинчи политика репрессийĕн килпетсĕр пулăмне тишкерсе икĕ ăслăлăх конференцийĕ ирттернĕ, вĕсен материалĕсемпе кĕнекесем кăларнă. Ырă ытти пулăм пирки ларура правлени ертÿçи А.Марков, общество организацийĕн Улатăрти уйрăмĕн ертÿçи Ю.Широков, Улатăр хула администрацийĕн пуçлăхĕ М.Марискин, администраци специалисчĕсем Э.Юклютова, И.Благовидова каласа кăтартрĕç, пурте пĕрле мемориал комплексĕнчи палăк умне чĕрĕ чечексем хучĕç. Асăну апачĕ вăхăтĕнче пĕр минут шăп тăчĕç.

■ **Юрий СТЕПАНОВ**

ÇЕМЬЕ

Ятарлă кăларăм

Кил ăшши

Шăпăрлансем шавланă чух Шăплат шăпланмĕ

Шупашкар енчен Вăрмар районне пырса кĕрсенех Энтриял ял тăрăхĕн территорийĕ пуçланать. Шăплат та, Хусан енне тăсăлакан трассăран 6-7 çухрăм шаларах вырнаçнăскер, унăн шутĕнче. Эпĕ пырса çитнĕ чухне кунта Çĕнтерӳ кунне халалласа митинг иртетчĕ. Çӳçĕсене шурă хăюпа çыхнă капăр хĕр ачасем çине куç ӳкрĕ те ялта ватăсем кăна маррине ĕнентĕм.

Ыхра çырмине Шăплатран тарăн вар уйăрать. Хальхи вăхăтра официаллă документсенче вăл уйрăм ял шутланма пăрахнă, калаçура вара сыхланса юлнă-ха. Вулаканăма паллаштарас çемье – Васильевсем – шăпах унта пурăнать. Ыттисенчен мĕнпе уйрăлса тăрать вăл? Мĕнлерех тĕллев-шухăшпа пурăнаççĕ кил-йышра аслисемпе кĕçĕннисем? Çак ыйтусене хăйсемпе уçăмлатăпăр.

Автор сăн ӳкерчĕкĕ.

● *Васильевсем кĕçĕн ачисемпе.*

"Машина мар, лаша пулсан та çитет"

Пĕве кĕнĕ тантăшĕсем пулас упăшка пирки еплерех ĕмĕтленсе калаçса ларнине аван ас тăвать хĕрĕхри Наталья Николаевна:

– Пĕри те тепри машинăллă, пысăк укçаллă пултăрччĕ теççĕ, хулари хваттерлине тĕл пуласси çинчен сĕмленеççĕ. Эпĕ вара ларнă та: "Машини тарама - вăл укçа çиекенни кăна, лаша пулсан юрать, чи кирли – хăй лайăххи", – тетĕп.

Хĕр-упраçăн куласси, турри вара Наташăн сăмахĕсене илтнĕ тейĕн. Вăрмар районĕнчи Анаткас хĕрĕ Шăплатра колхоз бухгалтерĕнче ĕçлеме тытăнсан ăна кунта осеменаторта тăрăшакан Валерий Васильев килĕштернĕ. Каччă ĕçре тӳрĕ кăмăллине, тирпейлине, эрех-пируспа айкашманнине Наташа та малтанхи кунсенчех сиснĕ. Хӳхĕм каччă хăйне суйласа илессине кăна тĕлленмен. Чăн та, ун чухне 8 ачаллă çемьере çуралнă Валерин урхамах тавраш̆ĕ пулман. Колхоз аркансан, çĕрсене хресченсене пайласа панă вăхăтра Валерий Михайлович лаша илме шухăшĕ пиçсе çитни çинчен килтисене пĕлтерет. Выльăх-чĕрлĕхе юратаканскер халĕ акă хăйĕн çил çуначĕсĕр хăйĕн пурнăçне курмасть те. Вăл кăна-и, картари лашасăр çемйипех тем çитмен пек туйĕччĕç. Çемйипех тенине йыш чăннипех пысăккипе пусарса калас килет: Васильевсен – 5 ача.

"Сулахайсем" – шăпа парнисем

Пĕрлешсенех çамрăк мăшăр çемьере виçĕ ача кирлех тесе пупленĕ. Вăхăт сисĕнмесĕрех шăвать – аслă ывăлĕ Дмитрий машина тăвакансен техникумĕнче иккĕмĕш курсра вĕренет. Алена, ун хыççăнхи, Пысăк Енккасси вăтам шкулĕнче кадетсен вуннăмĕш класĕнче ăс пухать. Унран тăватă çул кĕçĕн Даниила та килти хуçалăхра тахçанах куршанак çыпăçнă.

Пурнăç урапи хăйĕн еккипе кусать. Хуçалăх саланнă хыççăн Валерий Чăваш Енри нумай арçын пекех аякка кайса ĕçлеме тытăнать: виçĕ ачана çитĕнтерме нухрат сахал мар кирлĕçке. Выльăх-чĕрлĕх карта тулли усранăран малтанах Наташăна йывăр килнĕ.

– Пурнăç теме те вĕрентет. Лаша кӳлсе хамăр тĕллĕн утă турттарма та, çĕр улми лартма-кăларма та хăнăхрăмăр: мăшăра кĕтсе ларнипе кăна май килмест. Аслă ывăл çитĕнчĕ – турра шĕкĕр, халĕ ашшĕ аякра чухне Дима сылтăм алă вырăнĕнчех. Юрать-ха, ялтан ютшăнмасть, кашни эрне вĕçĕнчех килеваскать. Алена та çитĕнчĕ, нумай пулăшать, тулĕк вĕренме Питĕре кайма ĕмĕтленет те... – амăшĕн чĕри ачисемшĕн епле пăшăрханмĕ?

Алена вĕренӳре лайăх ĕлкĕрсе пырать. Республикăра кадетсен йăлана кĕнĕ "Георгий балĕнче" мăшăрпа ташлакансен конкурсĕнче пĕр класра вĕренекен Игорь Геронтьевпа малти вырăна йышăнма пултарнă.

Виçĕ ача çинчен ĕмĕтленнĕ терĕм те – амăшĕн инстинкчĕ Натальăна тăваттăмĕш хут йывăрланма хистенĕ. Хальхинче телейлĕ мăшăра шăпа йĕкĕреш парнелеме тĕв тунă. Çапла çичĕ çул каялла ку килте Викторийăпа Мария кун çути курнă.

– Республикăн перинаталь центрĕнче çăмăлланмалла пулчĕ. Хĕрĕмсенчен пĕри вăйсăртарахчĕ. Пепкесене малтанхи пилĕк кун вăйлатнă терапи уйрăмĕнче тытрĕç. Хама та кăтартманран куляннипе кăкăрти сĕт типрĕ. Республика больницин территорийĕнчи часавайри ыр кăмăллăх сестрисем мана хĕрхенсе тухтăрсемпе канашларĕç, çавăн хыççăн хĕр пĕрчисене алла тытма ирĕк пачĕç. Сипленсе, вăй илсе киле тухнă хыççăн çав кунсем салху тĕлĕк пек кăна туйăнатчĕç: Викăпа Маша лăпкă пулнăран çĕрĕ-çĕрĕпе çывăрмасăр нушаланман, – аса илет кĕçĕннисем çинчен вĕсен чи çывăх çынни.

Пысăк хура куçлă, йăм хура çӳçлĕ чиперуксем халĕ хĕрсех шкула кайма хатĕрленеççĕ. Сас паллисене тахçанах палласа çитнĕ, вулама-çырма пĕлеççĕ. Шутлама ыйтрăм та – чармасăр та шăпланмарĕç. Чи кăсăкли – йĕкĕрешсем иккĕшĕ те сулахай алăпа çыраççĕ, ĕçлеççĕ. Унччен кун пек хăнăхуран шкул вăйпа пистернĕ тĕк халĕ саккун "сулахайсене" хӳтĕлет. Çитменнине, хăйсен ӳсĕмне кура Викăн та, Марийăн та /ăна кил-йыш тулли ятпа чĕнме килĕштерет/ почеркĕ илемлĕ.

– Дима хуларан килессе куç пек кĕтетĕр пулĕ. Сире валли тутлă кучченеçлĕх мĕн илсе килет-ха? – ыйтатăп маттурскерсенчен.

– Çăкăр, – шăтарасла тимлĕ пăхать ман çине Мария.

Кĕтмен хурава илтсе йăл кулатăп та – "тĕрĕс мар" ăнланнăшăн ӳпкеленĕн пĕчĕкскер хушса хурать:

– Мĕнле тутлă-ха та вăл илсе килекенни!

Çакăн хыççăн хушса калама та сăмах тупаймарăм. Мария чăнахах çăкăра канихветрен те ытла юратни çинчен ашшĕ каларĕ.

Хăй пĕчĕк пулсан та унăн чĕри пысăккине пĕрре курсах ăнлантăм: Мария чĕр чунсене юрататать. Садикрен килсенех йытă çури ăçта кайса кĕни пирки интересленчĕ, аквариумри тимĕр шапине апат памаллине аса илчĕ. "Пирĕн пулас ветеринар" теççĕ ун пирки çемьере. Сăлтавĕ те пур: хĕр пĕрчи лаша хăмлама пуçланине те, сурăх пăранлассине те чи малтан сисекенни. Тин кун çути курнă путексене шăлса типĕтме, ĕмкĕчпе сĕт çитерме те пултараканскере тен чăнах та чĕр чунсен тухтăрĕ пулма пӳрнĕ?

Ĕмĕтри ырлăх – капмар çурт

Васильевсен ача йышĕ пиллĕке çитсен ял тăрăхĕн администрацийĕ патшалăх шучĕпе вĕсене çурт лартса парасси çинчен сăмах тапратнă. Анчах кил хуçи те, унăн мăшăрĕ те çакă пурнăçланма пултарасса ĕненмен. Ĕçчен мăшăр ку таранччен янттине ас тивсе курман-çке! Чăн та, çул çитмен пилĕк ачаллă çемьене хавхалантармалли саккун пуррине пĕлнĕ-ха.

– Пĕр кун специалистсем килчĕç те проект хатĕрлемелли çинчен каларĕç. Чăнласа йышăнма пур пĕр васкамарăм. Нумай та вăхăт иртмерĕ – никĕс хума бетон блоксем тиесе килчĕç. "Нивушлĕ?" – тĕлĕнетпĕр мăшăрăмпа. Шутнерпуçĕнче 6 ачаллă çемье валли çурт хăпартма пуçăнчĕç те – кил хуçи арăмĕ ял тăрăхĕн администрацийĕнче ĕçленĕрен "блатпа" туса параççĕ пуль тетпĕр. /Пирĕн менталитет çапла мар-и? – **Авт.**/ Пĕр сăмахпа, çур çул ытларах вăхăт тăршшĕнче кермен пек çĕнĕ çурт ӳссе ларнине хамăр та сисмерĕмĕр, – савăнăçне пайлать стройка-юсав енчен хăй те ăста кил хуçи.

Виçĕ çул каялла çапла Васильевсен килĕнче çĕнĕ пӳрт ĕçки кĕрлеттереççĕ. Район, ял тăрăхĕн официаллă çыннисене çăкăр-тăварпа, кăпăклă сăрапа кĕтсе илеççĕ вĕсем. Пĕчĕк капăрчăксем Викăпа Мария хăнасене чăваш юрри-сăввипе савăнтараççĕ /çурта "вĕсен айăпĕпе" патшалăх шучĕпе лартмашкăн тивнĕ-çке!/.

Çутă та пысăк зал, çывăрмалликанмалли пӳлĕмсем – кашнин хăйĕн, туалет-ванна, кухня – уçă кăмăллă хуçасен çурчĕпе киленсе паллашатăп. Шалти хăтлăха куллен тытса тăракан Наталья Николаевнăна илемпе тасалăх управçи тесе тивĕçлипе хаклатăп. Çурт çумне хушса купаланă пӳлĕме шал енчен тирпей кĕртекен Валерий Михайлович вак-тĕвек ĕçе те тĕплĕ пурнăçланине курса çакă унăн чун киленĕçĕ пулнине ăнланатăп.

Килĕшӳллĕ мăшăрăн пĕрлехи киленĕçĕ те пур: упăшкипе арăмĕ пахчасадра илем кӳрекен ӳсен-тăран çитĕнтерме юратаççĕ.

– Атте йывăç лартма çав тери юрататчĕ. Пĕрре кассан – иккĕ, виççĕ кассан улттă лартма хушнă вăл пире. Ахăртнех, унăн чун туртăмĕ мана та куçрĕ. Халĕ хам ĕçлекен хуçа патĕнчен – Мускавран – темĕн тĕрлĕ чечек-тĕмĕ илсе килетĕп, – юлашки çул çӳреврен илсе таврăннă шурă акацин, кăтра йăмран, декоративлă паланăн тымар янă турачĕсене кăтартнă май сăмаха тăсать çемье пуçĕ.

Васильевсем пахчи вĕçĕнче хăйсен йăхĕн пĕчĕк вăрманне ĕрчетме тытăннă. Мичуринăн сăваплă ĕçне тăснă Мишша пичче пахча нӳрлĕ вырăнта пулнăран хăй вăхăтĕнче шӳтлесе çапла та сĕннĕ: "Рис акса пăхар мар-и?" Кам пĕлет, ăслăлăх пĕр вырăнта тăпăртатса тăманнине, тĕп килте тымар янă ывăлĕпе кинĕн тата вĕсен ачисен харсăрлăхне кура эпир тепре килнĕ çĕре, тен, Китай тăрăхĕн тĕп çимĕçĕ те ешерме пуçлĕ.

■ **Ирина ПУШКИНА**

Ăнăçлисене Кировра кĕтеççĕ

Елчĕк районĕнчи Аслă Елчĕк ялĕнчи Адюковсен çемйипе вулаканăмăрсене хамăрăн страницăра тĕплĕн паллаштарнăччĕ. Вĕсем республикăра "Çулталăк çемйи – 2013" конкурсăн çĕнтерӳçисем пулнăччĕ. Çак кунсенче туслă кил-йыш федерацин Атăлçи округĕнче иртекен "Атăлçин ăнăçлă çемйи – 2014" конкурс-фестивале хутшăнма каймашкăн хатĕрленет.

Çемье хаклăхĕсемпе ырă йăли-йĕркине сарас тĕллевлĕ çак мероприятие Киров хулинче йĕркелеме шут тытнă. Обществăра ырă ят çĕнсе илнĕ, наци тата çемье йăли-йĕркине упраса пурăнакан, ачи-пăчине сывă та йĕркеллĕ çитĕнтерме условисем тăвакан çемьесене ахальтен мар çак хулара пухма йышăннă. Кировра ăна 16-мĕш хут ирттереççĕ.

Çу уйăхĕн 29-мĕшĕнче уçăлакан "Атăлçин ăнăçлă çемйи – 2014" çĕртме уйăхĕн 2-мĕшĕччен тăсăлĕ. Унта округри кашни регионах хутшăнĕ. Çемьесем конкурсра тупăшнисĕр пуçне экскурсисенче те пулĕç. Çĕртме уйăхĕн 1-мĕшĕнче, Пĕтĕм тĕнчери ачасене хӳтĕлемелли кун, Асамлă вăйăсенче савăкланĕç. Ăнăçлă çемьесемшĕн фестивальте культурăпа ӳнер ĕçченĕсемпе тĕл пулнипе те кăсăклă пулĕ, асра юлĕ. Анлă мероприятие Раççей Президенчĕн полномочиллĕ представителĕ Михаил Бабич та çитсе курма тĕллев тытнă.

■ **Влада МИРСКАЯ**

Сериал пăхмасăр, е Йышлă çемьере мăкланмăн

Шупашкарти Мускав районĕн социаллă центрĕ Çемье кунĕ тĕлне «Чи лайăх çемье» конкурс ирттерчĕ. Конкурса çак районти нумай ачаллă çемьесене йыхравларĕ. Вăйăра 4-5-шер ачаллă çемьесем тĕл пулни савăнтарчĕ – вăхăт çук тесе пăрăнман харсăрсем.

– Çемьесем туслă та çирĕп пулсассăн çĕр-шывăмăр та тĕреклĕрех пулĕ. Патшалăхăн вара вĕсене тĕрĕс аталанмашкăн майсем туса памалла, – уçрĕ тĕл пулăва центр ертӳçи Ольга Сергеевна Еремина.

Чи малтанах конкурса хутшăнакансем хăйсемпе паллаштарчĕç. Электрон презентацисем, фото стенчĕсем, ал ĕç куравĕсем хатĕрлесе тыткăнларĕç вĕсем пухăннисене. Вĕренӳре, ĕçре, спортра тунă çитĕнӳсене кăтартакан дипломсем, грамотăсем, тав хучĕсем, кубоксемпе медальсем йышлă çемьесен кăтартмалăх пурах. Çемье кашни членĕн – портфолио. Вĕсене сарса хума çеç пĕр сĕтел кирлĕ.

Шӳтлĕ каларăшсене, тупмалли юмахсене, ваттисен сăмахĕсене ачасем те çитĕннисемпе тупăшсах хуравларĕç. Юрă-ташă пултарулăхĕпе паллаштарни конкурсăн чи илĕртӳллĕ пайĕ пулчĕ.

Çĕнтерӳçĕсене тĕрлĕ номинацире палăртрĕç: 5 ачаллă Капраловсем юрра-кĕвве ăста пулнипе палăрчĕç. Ку çемьере пианино калакан та, ӳнер тĕнчипе тĕллевлĕн кăсăкланакан та пур. Вĕсем чи пултарулă çемье ятне çĕнсе илчĕç.

Савкосем вара – чи ĕçченнисем. Кил пуçĕ – сĕтелпукан ăсти те, слесарь те. Çыхма, тĕрлеме хăш вăхăтра ĕлкĕрет-ши тата 5 ача амăшĕ: çыхнă пысăк тутăр, юбка-кĕпе, чĕнтĕрлĕ перчетке... Тутлă пицца та тутанса пăхма май пулчĕ Савкосем тăрăшнипе.

Кирилловсем «Чи хаваслă çемье» номинацире палăрчĕç. Çемье пуçĕ эскимоссен харсăр ташшине шӳтлĕн те çыпăçуллăн кăтартрĕ. Чăваш тумĕ тăхăннă 4-мĕш класри хĕрĕ те куракансене чăваш сăмахĕпе хавхалантарчĕ. Ольховсем – чи туслисем. Вĕсен тĕпренчĕкĕсем ашшĕ-амăш сумнехисепне палăртса черетленсех сăвăларĕç.

Ивановсене «Чи интелектуаллă çемье» чысĕ тивĕçрĕ. Пытармалли çук: чылай чухне Шупашкарти мероприятисенче вырăс сăмахĕ ытларах янăрать. Хамăр чăвашла калаçсан вырăссем ăнланаймасран пăшăрханатпăр-ши? Чăваш çипуçĕ тăхăннă Ивановсем вăйăн «паллашу» пайне те, пултарулăхне те хамăр чĕлхепе хатĕрленĕ. Республикăра икĕ чĕлхе пĕр шайра пулма тивĕççине аванах систерчĕ çакă. Эпир ăнланмастпăр текен пулмарĕ, йĕркелӳçĕсем конкурса çĕнĕ варкăш, чĕрĕлĕх кĕртрĕр тесе тав турĕç. Хамăра хамăр кăтартмасан кам «эсир чăвашла пĕлетĕр-и, пĕр ик çавра юрласа пар-ха» тейĕ?

Уява пĕтĕмлетнĕ май туслă калаçура нумай ачаллă ашшĕамăшĕ ыттисене те йыш хушма чĕнчĕ. «Кашни çемье тепрер пепке «тупсан» çĕр-шыв демографи çинчен калаçма та пăрахĕ. Малашлăхлă, хастар пулсан этеме тавра курăма, ăсталăха аталантармашкăн нумай ача кансĕрлет-и вара? Пачах хирĕçле. Кашни ачан пултарулăхне çул пама ачасемпе пĕрлех шырава тухма тивет. Мăкланса ларма памасть пысăк йыш. Паллах, экран умĕнче сериал пăхса ларасси асра та çук», – пĕлтерчĕç вĕсем.

Уява йĕркелекенсем спонсорсем пулăшнипе кашни çемьенех парнесемпе хавхалантарчĕç. Çемçе теттесем, шкул хатĕрĕсем, пылак çимĕç... Ашшĕ-амăшне манманни те паха. Малашнехи хула конкурсне те хутшăнма ырлăхсывлăх, ăнтăлу сунчĕç.

■ **Э.КОНДРАТЬЕВА**

Ĕмĕр сакки сарлака

«Засыпушка», кĕтӳç пушши, Президент саламĕ çинчен

Шупашкар районĕнче ял тăрăхĕн кашни администрацине 8-10 ял кĕрет, вĕсенче çулталăкра пĕр е икĕ мăшăр çур ĕмĕр пĕрле пурăннине уявлать.

Шоркка ялĕнчи Зинаидăпа Вениамин Семеновсем 50 çул каялла пурнăç çулĕпе пĕрле утма тытăннă.

...Зинаида Григорьевна Тăван çĕр-шывăн Аслă вăрçи пуçланнă чухне 7 çулта пулнă. Хаяр кисретӳ пуçланиччен, ака ĕçĕсем вĕçленсен, хĕр ача Иккасси ялне Сухатие васканă. Пуянраххисем çитсăран – кĕпе, пурçăнран саппун çĕлеттернĕ çав уява. Зинăн килте тĕртнĕ, пиртен çĕлетнĕ çи-пуçпа кайма тивнĕ. Чухăн тăхăннăскере тантăшĕсем пĕрле явăçтарман. Кӳреннĕ хĕр пĕрчи килне макăрса таврăнать. Амăшĕ ăна лăплантарать те тантăшĕсене хурав памалли сăмахсене вĕрентет. «Сирĕн аçăр аллинче çитсă вылять, пирĕн аттен – пăшал». Çавăн хыççăн Зинăшăн Иккассине çӳреме «çул уçăлать».

Вăрçă пуçланать. Выçлăх алхасма тытăнать. Ыраш çăнăхĕпе мăян вăррине хутăштарса çăмах пĕçернĕ. Колхоз нормипе пĕр çынна кунне 3 çăмах лекнĕ. Çăнăх пĕтсен ун вырăнне симĕс купăста çулçи хута кайнă. Вăрçă нуши ачасене те ир çитĕнме хистенĕ. Зинăна, çиччĕ тултарсан шкула çӳреме тытăннăскере, ашшĕ 4 кунран çапла калать: «Санăн, хĕрĕм, хăвна тăрантармалăх ĕçлесе илмелле». Çапла хĕр ачашăн шкул енне çул хупăнать. «Вĕреннĕ пулсан, тен, пысăк çын пулăттăм», – иртнĕ кунсене аса илсе калать халĕ Зинаида Григорьевна.

Вениамин хăйĕн салтак ячĕ тухсан Псковра десантсен полкĕнче çар тивĕçне пурнăçлать. Хĕсметрен таврăнсан çамрăк каççерен ялти клуба çӳрет. Чиперленнĕ Зинăна куç хывать. Хăйĕн авланас шухăш пуррине çывăх çыннисене пĕлтернĕ хыççăн çамрăксем хут уйăрттараççĕ. 1964 çулхи çу уйăхĕн 15-мĕшĕнче пулнă ку.

Вăхăтлăха Шупашкарти ватă хĕрарăм патне хваттере кĕреççĕ. Каярах Семеновсем Лакрей вăрманĕ çумĕнче пĕчĕк кăна пӳрт, «засыпушка» текеннине, лартаççĕ. Мунча та янтăлаççĕ. Хушма хуçалăхра сыснасем ĕрчетсе хăйсене валли, сутлăх та аш-какай туса илеççĕ.

1980 çулта кил-йыш çуртне сутсах Саратов облаçĕнчи Аслă Шатьма ялне тухса каять. Кĕтӳçе кĕрĕшеççĕ Веньăпа Зина. Çĕнĕ çĕре çитсенех Семеновсене виçĕ пӳлĕмлĕ хваттерпе тивĕçтереççĕ. Çур çул иртсен хайхискерсен Шупашкарти пӳртне туянса юлаканĕ телеграмма ярать: «Вăрман çумĕнче пурăнма хăратăп. Çуртăрта хăвăрах пурăнăр». Çапла чăваш çемйи хăйĕн тăван тăрăхнех таврăнать. Вăхăт нумай та иртмест – республикăра ГЭС тăваççĕ. Атăл шывне хăпартма тивнĕрен уйрăм çынсен вăрман çумĕнчи çурчĕсене пăсма йышăнаççĕ. Хуçисене хула канашĕ çĕнĕ хваттерсемпе тивĕçтерет. Пурнăç – малаллах. Хĕр качча пама, ывăл авлантарма кун çитет. Кĕçех Семеновсем мăнуксемпе пуянланаççĕ.

Иртнĕ ĕмĕрĕн 80-мĕш çулĕсен вĕçĕнчех ĕçрен хăраман мăшăр тăван яла таврăнать, çурт çавăрать. Хушма хуçалăх çурчĕсем те янтăлаççĕ – автан вĕççе каçмалла мар. Шупашкарти агрегат заводĕнче ĕçлесе тивĕçлĕ канăва тухнă Зинаида Григорьевнăпа Трактор тăвакан заводра стропальщикра вăй хунă Вениамин Семенович чылай çул картиш тулли выльăх пăхрĕç: икĕ ĕне, 6-7 сурăх, хурсем... Халĕ те чăх-чĕп тытаççĕ, пахча çимĕç акса-лартса çитĕнтереççĕ.

Ватлăхра та пурнăçпа туллин киленсе пурăнасшăн мăшăр. Ахальтен-и иккĕшĕ те Шорккари «Туслăх» ансамбле çӳреççĕ! Темиçе çул каялла Арсений Тарасов хатĕрленĕ телекăларăмра Семеновсем кĕтӳçсен «Пуччи-мукки» шӳтлĕ юррипе куракана хавас кăмăл парнеленĕччĕ /Сарă ту хутлăхĕнче сурăх кĕтĕвĕнче çӳренине манман вĕсем!/. Çавăн хыççăн пĕррехинче кил хуçи Шупашкара пасара кайнă та – пĕр сутуçă шӳтлĕ юрă ăстине палласа илнĕ. Маттур «артиста» вăл хĕвел çаврăнăш тӳлевсĕрех тыттарнă.

Зинаида Григорьевнăн та аса илмелли ырă самант темĕн чухлех. Чăваш хĕрарăмĕ – республикăн пĕрремĕш Президенчĕ Николай Федоров хăйĕнпе тăванла ăшшăн калаçнине те манмасть.

– Çĕр улми куравĕнче курнăччĕ ăна. Манпа, кинемейпе, чăвашла сăмах хушрĕ. Ялти пурнăçпа кăсăкланчĕ, – аса илет Зинаида Григорьевна çав самантра сăн ӳкерме май тупнă «Российская газета» хаçатăн 2010 çулхи нарăс уйăхĕн 25-мĕшĕнче тухнă кăларăмне кăтартса.

■ **Николай ПЛАТОНОВ.**

Шупашкар районĕ, Шоркка

Кăларăма Ирина ИВАНОВА хатĕрленĕ.

Ӳнер музейӗнче – хура-шурӑ, сасӑсӑр кино

Чӑваш патшалӑх ӳнер музейӗнче финсен сасӑсӑр киновӗн «Финляндия: на заре кинематографа» фестивалӗ пырать.

Уява музей директорӗ Г.Козлов, Финлянди посольствин Мускаври ӗçченӗ Алла Богомолова, регион аталанӑвӗн «Содружество» фончӗн президенчӗ М.Кузьмин /вӑлах йӗркелӳçӗ/ уçрӗç. Фестиваль программипе килӗшӳллӗн музейра «Роковой взгляд» курав ӗçлет. Ӑна иртнӗ ӗмӗрти паллӑ кино çӑлтӑрсен тата 1900-1930 çулсенчи фильмсенчи кадрсен сӑн ӳкерчӗкӗсенчен хатӗрленӗ.

И.Я.Яковлев ячӗллӗ ЧППУн культурологи факультечӗн преподавателӗсем М.Уколова тата А.Никитина «У истоков финского кино» лекци вуларӗç. Вӗсем финнсен киновӗ çинчен питӗ нумай кӑсӑкли каласа кӑтартрӗç. Çак çӗр-шыв фильмӗсене ыттисенчен уйӑрса тӑракан паллӑсене палӑртрӗç. Чылай фильмра сюжет çӗр-шыв историйӗ тата литератури çинче никӗсленет, Финлянди пейзажне тӗпе хураççӗ, наци характерӗн уйрӑмлӑхӗсене палласа илме пулать, финн композиторӗсен юррисемпе, фольклор кӗввисемпе анлӑ усӑ кураççӗ.

Финлянди режиссерӗсем наци литературине тӗпе хуни «Жители Остроботнии» /Арттури Ярвилуома пьеси, 1914/, «Взлом» /Минна Кант пьеси, 1883/ фильмсенче аван курӑнать. «Анна Лийса» /Минна Кант/, «Сапожники Нумми» /Алексис Киви/ фильмсем те çакна çирӗплетеççӗ.

Фильмсем сасӑсӑр пулнӑран вӗсене кӑтартнӑ чухне чӗрӗ музыка янӑранӑ. Музейра «Жители Остроботнии» фильма кӑтартнӑ чухне те çак йӑлайӗркене тӗпе хучӗç: Светлана Заломнова рояль каларӗ. Фильмри ӗçсем 1850 çулсен варринче пулса иртеççӗ. Сюжет никӗсӗнче – Майя чиперккепе Антти йӗкӗт юратӑвӗ. Финлянди çут çанталӑкӗн хӑйне евӗрлӗ илемӗ фильма пуянлатать.

Хура-шурӑ кинора тӗлӗнтермӗш сахал мар. Юлашки вӑхӑтра тата сасӑсӑр кинона хисеплеме пуçлани те сисӗнет: чылай режиссер çак жанрпа ӗçлеме пуçланӑ.

■ **М.ВАСИЛЬЕВА**

Çӗнӗ кӗнеке

Чӑваш Енре хӳтлӗх тупнӑ

Эпӗ вӑрçӑ хӑрушлӑхне курман, Çӗнтерӳ кунӗ хыççӑн чылай каярах çуралнӑ. Илемлӗ литературӑран, ветерансем каласа панинчен, тӗрлӗ документран вӑл мӗнне питӗ аван пӗлетӗп. Çавӑнпах-и, тен, тӑван халӑхӑмӑрӑн фронтри паттӑрлӑхӗн теми манӑн чуна çывӑх. Владимир Иванскин хальтерех Чӑваш кӗнеке издательствинче пичетленсе тухнӑ «Мы с памятью слиты» кӗнекипе тӗплӗн паллашрӑм та – темиçе кун чун лӑпланаймарӗ. Документсене тата çав вӑхӑта чӑтса ирттернисен аса илӗвӗсене тӗпе хурса калӑпланӑ ӗçе Ленинград хулине нимӗç фашисчӗсен блокадинчен тӗппипех хӑтарнӑранпа 70 çул çитнине халалланӑ. Ахальтен мар кӗнекен çум ячӗ – «Дети блокады в Чувашии».

Тӑшман тапӑнса кӗрсе пирӗн çӗр-шывӑмӑрӑн чӗри – Мускав – патне талпӑннӑ тапхӑрта Чӑваш Ен Совет Союзӗн тӗрлӗ регионӗнчен 70 пин çынна, вӑл шутра – 30 пин ачана, хӳтлӗх панӑ, йывӑрлӑхне кӑна мар, хуйхи-суйхине, çӑкӑр-тӑварне пӗрле пайланӑ. Мӗнле кӗтсе илнӗ вӗсене пирӗн республикӑра, мӗнле шухӑш-кӑмӑлпа пурӑннӑ, вӑрçӑ хыççӑн шӑпа çулӗ мӗнле выртнӑ, мӗнпе асра çырӑнса юлнӑ аякри чӑваш çӗрӗ? Хура-шурӑ кинофильмри кадрсем пек чупса иртеççӗ çав вӑхӑтри пулӑмсем, çын чунӗн çирӗплӗхне, пурнӑçа епле юратнине, çутӑ малашлӑха ӗненнине, ӑна чӑтӑмсӑррӑн кӗтнине çирӗплетеççӗ.

Вӑл вӑхӑтра эвакуаци шучӗпе килнисем ахаль те нумай пулнӑ. Çапах ял çынни хӑй те тӑвӑр, хӗсӗк çуртсенче пурӑнсан та татах тепрер çемье йышӑннӑ. Çӗмӗрле тӑрӑхӗнче хӑр тӑлӑх хӗр ачана усрава илнӗ арçынпа хӗрарӑм вӑл вӗсемшӗн тӑван маррине нихӑçан та каламан. Хӗр 17 çул тултарсан кӑна чӑннине пӗлнӗ. Тӑван ашшӗ-амӑшӗ вырӑнӗнчи хаклӑ çыннисем уншӑн тата çывӑхрах, хаклӑрах пулнӑ.

Ленинградран Ладога кӳлли урлӑ хывнӑ «Пурнӑç çулӗпе» Шупашкар районӗнчи Ишек ялӗнчи ача çуртне çитнисем те выçлӑх, тӑшман тӑкакан бомба-снаряд «акакан» вилӗмрен хӑтӑлса юлнине кайран тин ӑнланса илнӗ. Нева çинчи хуларан кашни юбилей çулӗнче иккӗмӗш тӑван кил пулса тӑнӑ Чӑваш Ене, Ишек тӑрӑхне килсе çӳренӗ. Çыннисене пуç тайма, ӑш пиллӗхшӗн тав тума. Чунлӑх туйӑмӗллӗ çырусем те тӑтӑш килсе тӑнӑ.

Чылайӑшӗ пурнӑç телейне кунта тупнӑ, шӑпине чӑваш çӗрӗпе, тӗрӗсрех – каччихӗрӗпе, çыхӑнтарнӑ. Акӑ, тӗслӗхрен, Людмила Дороненко вӑрçӑ хыççӑн тӑван хулине таврӑннӑ. Чӑваш çӗрӗ çинче хӗмленме тытӑннӑ юрату çулӑмӗ каярахпа ӑна каялла çавӑрса килнӗ, чӑваш каччипе, фронтран йывӑр аманса таврӑннӑ çамрӑк офицерпа туй кӗрлеттернӗ.

Кӗнекери кашни документ чуна çӳçентерет, иртнӗ вӑрçӑн хӑрушлӑхне, тискерлӗхне тепӗр хут куç умне кӑларать.

Кӗнеке авторӗпе туслӑ тесен те йӑнӑш мар. Тахçанах пӗр-пӗрне пӗлетпӗр. Владимир Иванский Ленинград облаçӗнчи Гатчина районӗнчи Вырица поселокӗнче çуралса ӳснӗ, Ленинград патшалӑх университечӗн журналистика факультетӗнчен вӗренсе тухнӑранпах Чӑваш Республикинчи массӑллӑ информаци хатӗрӗсенче ӗçлет. «Алатырскому заводу «Электроавтоматы» – 50 лет», «Космонавт Бударин: моя орбита бесконечная...», «Долгие версты от Суры», «Дети войны» тата «Мы с памятью слиты» кӗнекесен авторӗ. Хальхи вӑхӑтра Владимир Николаевич – «ИнформМедиа» ООО тӗп редакторӗ.

■ **Юрий СТЕПАНОВ**

Хор юрларӗ

Раççей çу уйӑхӗн 24-мӗшӗнче Славян çырулӑхӗн тата культурин кунне – çутлӑх, тӑван сӑмах, кӗнеке, литература, культура уявне – паллӑ турӗ. Çак кун Пӗтӗм Раççейри акципе килӗшӳллӗн Шупашкар кӳлмекӗнче Анне палӑкӗ умӗнче республикӑн тӗп хулин пӗрлештернӗ хорӗ юрларӗ.

Концерта Чӑваш Республикин Патшалӑх гимнӗпе уçрӗç. Хула çыннисене тата хӑнасене ЧР культура министрӗ Вадим Ефимов, Шупашкар хула пуçлӑхӗ Леонид Черкесов саламларӗç. «Пӗтӗм Раççей, мӗн пур славян тӗнчи, православи чиркӗвӗ паян Славян çырулӑхӗн тата культурин, Кирилпа Мефодин ас тӑвӑм кунӗсене паллӑ тӑваççӗ. Мухтавлӑ çак çынсем тӑрӑшнӑран славянсем аталанма, Раççейри ытти халӑх çутта тухма пултарнӑ. Чӑваш азбуки те кириллица çинче никӗсленнӗ», – терӗ министр.

Çак кун кӳлмекре çӗр-шыври паллӑ авторсен хайлавӗсем, чӑваш халӑх юррикӗвви чылайччен янӑрарӗç. «Пусть всегда будет солнце» юрӑ вара тӑванла çӗршывра хальхи вӑхӑтра пулса иртекен синкер ӗç-пуç çинчен аса илтерсе кашнин чунне хурлантарчӗ ахӑртнех. Юлашкинчен хор В.Баснерӑн «С чего начинается Родина» юррине тата М.Глинкӑн «Славься» гимне шӑрантарчӗ.

■ **И.СЕРГЕЕВА**

Йӑхташсем хыпарлаççӗ

Ачасен Акатуйӗ иртрӗ

Пелепей районӗнче ачасен Акатуйне ирттересси ырӑ йӑлана кӗчӗ. Кӑçал та çу уйӑхӗн 19-мӗшӗнче Пелепей хулипе районӗнчи шкулсенче чӑваш чӗлхи вӗренекенсем Слакпуçӗнче пуçтарӑнчӗç.

Уява вырӑнти шкул директорӗ О.Иванова уçрӗ. Пухӑннисене хӑнасемпе, жюрипе паллаштарнӑ хыççӑн Акатуй пуçланчӗ. Илемлӗ вулакансен конкурсӗ ташӑ-юрӑпа черетленсе пычӗ. Ачасем пурте чӑваш халӑх тумне тӑхӑннӑ.

Ӑмӑртӑва виçӗ номинацире хакларӗç. «Халӑх ташши» номинацире Слакпуçӗнчи «Çӑл куç» ушкӑн «Тӑрна ташшипе» çӗнтерчӗ. 1-мӗш шкул ачисем «Хӗр ташшипе» иккӗмӗш вырӑна тухрӗç, виççӗмӗшне 1-мӗш гимназин «Веселинка» ташӑ ушкӑнӗ çӗнсе илчӗ.

«Эстрадӑпа фольклор юррисем» номинацире пӗрремӗш вырӑна чӑваш гимназийӗнче вӗренекен Рузалина Горяева, иккӗмӗшне Кивӗ Сименккери Анна Григорьева, виççӗмӗшне Слакпуçӗнчи Юлия Беляева тивӗçрӗç.

«Çамрӑк сӑвӑç» номинацие хутшӑнма кӑмӑл тунисенчен чылайӑшӗ К.Ивановпа Я.Ухсайӑн хайлавӗсенчи йӗркесене суйласа илнӗ. Чӑваш гимназийӗнче вӗренекен Софья Семенова сӑвӑсене чуна витермелле вуларӗ. Иккӗмӗш вырӑна Слакпуç хӗрӗ Светлана Трофимова, виççӗмӗшне Пелепейри Рузалина Горяева йышӑнчӗç. Çӗнтерӳçӗсене дипломсемпе чысларӗç.

Жюри пӗтӗмлетнӗ вӑхӑтра ачасем спорт вӑййисене хутшӑнчӗç. Акатуя Пелепей тӑрӑхӗнчи чӑвашсен Канашӗпе Слакпуçӗнчи шкул коллективӗ йӗркеленӗ. Кӑçал вӑл уйрӑмах çӳллӗ шайра тата лайӑх иртнине палӑртмалла.

■ **Галина ДАНИЛОВА.**

Пушкӑрт Республики

Тем те пӗр

Темиçе çул каялла Америкӑра пурӑнакан 19 çулти Лахлан Коннорсӑн курӑк çинче хоккейла вылянӑ вӑхӑтра пуç мими чӗтреннӗ. Ӑна тытамак тытма, куçне темӗн те курӑнма пуçланӑ. Çавна пула çамрӑка сыватмӑша илсе кайнӑ. Тухтӑрсем лайӑххине нимех те калайман: Коннорс хоккейла текех выляймӗ. Çак хыпара пула çамрӑка тунсӑх пусса илнӗ. Часах вӑл хӑйӗнче урӑхларах пултарулӑх аталаннине туйнӑ.

Сыватмӑшран тухсан Лахлан 13 тӗрлӗ музыка инструментне алла илнӗ, çав шутра гитара, фортепиано, мандолина, тута купӑсӗ, аккордеон. Маларах Лахлан юрӑ-кӗвве пачах та ӑнланман. Ансат юрра та ас туса юлайман. Тухтӑрсем шухӑшланӑ тӑрӑх – пуçне суранлатни пуç миминчи юрӑ-кӗвӗшӗн яваплӑ пайсене хускатнӑ.

Шухӑш

Тавӑш кӳлли пулӑшу кӗтет

Çулсем иртнӗçемӗн эпир çамрӑклӑха аса илсе хальхипе танлаштарма тӑрӑшатпӑр. Ача чухне эпӗ пурнӑç çине çӑмӑл пӑхнӑ теесшӗн мар. Пире аттеанне, аслӑрах ӳсӗмрисем ӗçлеме вӗрентсе-кӑтартса пынӑ. Итленӗ вӗсене эпир, хисепленӗ, хушнине турткаланмасӑр пурнӑçланӑ.

7-8 çулсенче чухне ваттисемпе юнашар тӑрса утӑ-улӑм пуçтарни, çум çумлани, тырӑ вырни аса килет. Тӗрӗс марлӑхшӑн аслисем ятласан пуçа пӗкнӗ, тавлашман, хирӗç каламан.

Çамрӑксем çӑва тухсан ял урамӗсене шӑлса тасатма, йывӑç турачӗсемпе ешӗллетме тӑрӑшнӑ. Çуркуннепе кӗркунне йывӑç-тӗм лартнӑ.

Пирӗнтен пӗр кил урлӑ кӳлӗ пурччӗ. Тавӑш кӳлли тетчӗç ӑна. Унта пӗчӗккисем шыва кӗнӗ.

Юлашки 20 çул хушшинче çынсем ун çинчен манчӗç. Малтан кӳлле çулсерен тасататчӗç. Халӗ вӑл типсех ларчӗ.

Ял варринче шыв пурри пуриншӗн те лайӑх. Ас тӑватӑп: çав кӳлӗрен пахчасем тӑрӑх аялалла шыв юхатчӗ. Эпир кашни хуçалӑхрах хамӑр усӑ курма пӗчӗк кӳлӗсем чавнӑ. Апла пулсан вӑл пӗрре çеç мар, темиçе те пулнӑ. Пахча çимӗç шӑварма ӑшӑ шыв пурне те çитнӗ. Кӳлӗ пурри инкексинкекрен сыхланма та лайӑх.

Унран 10-15 метрта тимӗрçӗ лаççи вырнаçнӑччӗ. Тимӗрçӗ ял халӑхне çурла шӑлласа, çава туптаса панӑ. Колхозри сеялкӑсене, плугсене юсанӑ. Ялта ӗç вӗресе кӑна тӑнӑ.

Тавӑш кӳллине тасатасси пирки ял тӑрӑхӗ мӗн шухӑшлать-ши? Шӑрӑхра пахча çимӗç шӑваракансем ун çинчен аса илеççӗ-ши?

■ **Галина МАКСИМОВА.**

Тӑвай районӗ, Кивӗ Пуянкасси

Тупӑш чакать, ӳсет...

«Роснано» АУО правленийӗн председателӗн Анатолий Чубайсӑн тупӑшӗсем 2013 çулта 2012 çулхипе танлаштарсан 4,6% чакнӑ /217,7 млн тенкӗрен 207,3 млн тенке çити/.

Пӗлтӗрхи раштав уйӑхӗн вӗçӗ тӗлне Чубайс харпӑрлӑхӗнче Мускаври 175,8 тӑв. метр лаптӑклӑ хваттер тата икӗ машинаырӑн /30,6 тӑв. метр/ пулнӑ. Иртнӗ çулта Анатолий Чубайс хӑйӗн 7,4 млн тенкӗ укçине ыр кӑмӑллӑх тӗллевӗпе уйӑрнӑ.

Унӑн мӑшӑрӗн Авдотья Смирновӑн Раççей Федерацийӗнче 2 хваттер, çавӑн пекех Португалире вӑл çур хваттер хуçи шутланать /85,78 тӑв. метр/. Смирновӑн тупӑшӗ 2013 çулта 11,8 хут /441 пин тенкӗрен 5,2 млн тенке çити/ ӳснӗ.

Рамблер.

Факс: /8352/ 28-83-70.
E-mail:hypar2008@rambler.ru
реклама пӗлтерӳ
Тел.: 28-83-70.
316-мӗш пӳлӗмре йышӑнаççӗ.

БУХГАЛТЕРСКИЙ БАЛАНС
на 31 декабря 2013 г.

		Коды
Форма по ОКУД		0710001
Дата (число, месяц, год)		31 | 12 | 2013
Организация (орган исполнительной власти)	ОАО "Чувашский бройлер" по ОКПО	49234809
Идентификационный номер налогоплательщика	ИНН	2116470231
*Вид экономической деятельности	Сельское хозяйство по ОКВЭД	15.13
**Организационно-правовая форма/форма собственности	собственность с долей субъекта РФ / Смешанная российская собственность с долей собственности субъектов Российской Федерации по ОКОПФ/ОКФС	47 | 42
Единица измерения: тыс. руб.	по ОКЕИ	384

Местонахождение (адрес) ЧР Чебоксарский район д. Шинерпоси ул. Фабричная д.1

Наименование показателя	Коды	На 31 декабря 2013 г.	На 31 декабря 2012 г.	На 31 декабря 2011 г.
1	2	3	4	5
АКТИВ				
I. ВНЕОБОРОТНЫЕ АКТИВЫ				
Нематериальные активы	1110			
Результаты исследований и разработок	1120			
Основные средства	1130	449787	402800	341053
Доходные вложения в материальные ценности	1140			
Финансовые вложения	1150			
Отложенные налоговые активы	1160			
Прочие внеоборотные активы	1170	735	20121	59387
ИТОГО по разделу I	1100	450522	422921	400440
II. ОБОРОТНЫЕ АКТИВЫ				
Запасы	1210	116318	123549	118583
Налог на добавленную стоимость по приобретенным ценностям	1220			
Дебиторская задолженность	1230	52506	107748	91944
Финансовые вложения	1240	107262	107262	107262
Денежные средства	1250	3810	9553	7835
Прочие оборотные активы	1260			
ИТОГО по разделу II	1200	279896	348112	325624
БАЛАНС	1600	730418	771033	726064

* Орган исполнительной власти заполняет строку в соответствии со следующими видами деятельности: сельское хозяйство, организации, обслуживающие сельское хозяйство, пищевая и перерабатывающая промышленность
** Орган исполнительной власти строку не заполняет

Форма 0710001 с.2

Наименование показателя	Коды	На 31 декабря 2013 г.	На 31 декабря 2012 г.	На 31 декабря 2011 г.
ПАССИВ				
III. КАПИТАЛ И РЕЗЕРВЫ				
Уставный капитал (складочный капитал, уставный фонд, вклады товарищей)	1310	93500	93500	93500
Собственные акции, выкупленные у акционеров	1320	( )	( )	( )
Переоценка внеоборотных активов	1340			
Добавочный капитал (без переоценки)	1350			
Резервный капитал	1360			
Нераспределенная прибыль (непокрытый убыток)	1370	328913	395727	333737
ИТОГО по разделу III	1300	422413	489227	427237
IV. ДОЛГОСРОЧНЫЕ ОБЯЗАТЕЛЬСТВА				
Заемные средства	1410	119960	155525	193119
Отложенные налоговые обязательства	1420			
Резервы под условные обязательства	1430			
Прочие обязательства	1450	19737	9327	4119
ИТОГО по разделу IV	1400	139697	164852	197238
V. КРАТКОСРОЧНЫЕ ОБЯЗАТЕЛЬСТВА				
Заемные средства	1510	8470	25352	30210
Кредиторская задолженность	1520	159742	91506	71283
Доходы будущих периодов	1530	96	96	96
Резервы предстоящих расходов	1540			
Прочие обязательства	1550			
ИТОГО по разделу V	1500	168308	116954	101589
БАЛАНС	1700	730418	771033	726064

Отчет о финансовых результатах
за январь-декабрь 2013 г

		Коды
		0710002
		31 | 12 | 2013
Организация (орган исполнительной власти) ОАО "Чувашский бройлер"	по ОКПО	49234809
Идентификационный номер налогоплательщика	ИНН	2116470231
*Вид деятельности Сельское хозяйство	по ОКВЭД	15.13
**Организационно-правовая форма/форма собственности Смешанная российская собственность с долей субъекта РФ	по ОКОПФ/ОКФС	47 | 42
Единица измерения: тыс. руб.	по ОКЕИ	384

Показатель наименование	код	За январь-декабрь 2013 г.	За январь-декабрь 2012 г.
1	2	3	4
Выручка	2110	623936	799912
Себестоимость продаж	2120	590020	610280
Валовая прибыль (убыток)	2100	33916	189632
Коммерческие расходы	2210	49596	50910
Управленческие расходы	2220	45007	51654
Прибыль (убыток) от продаж	2200	-60687	87068
Доходы от участия в других организациях	2310	-	-
Проценты к получению	2320	6	2
Проценты к уплате	2330	18466	23195
Прочие доходы	2340	32715	16427
Прочие расходы	2350	20382	18312
Прибыль (убыток) до налогообложения	2300	-66814	61990
Текущий налог на прибыль (сельхоз налог)	2410		
в т.ч. постоянные налоговые обязательства (активы)	2421	-	-
Изменение отложенных налоговых обязательств	2430	-	-
Изменение отложенных налоговых активов	2450	-	-
Прочее	2460	-	
Чистая прибыль (убыток)	2400	**-66814**	**61990**

Форма 0710002 с. 2

Показатель наименование	код	За январь-декабрь 2013 г.	За январь-декабрь 2012 г.
1	2	3	4
СПРАВОЧНО			
Результат от переоценки внеоборотных активов, не включаемых в чистую прибыль (убыток) периода	2510	-	-
Результат от прочих операций, не включаемый в чистую прибыль (убыток) периода	2520	-	-
Совокупный финансовый результат периода	2500	-66814	61990
Базовая прибыль (убыток) на акцию	2900	-	-
Разводненная прибыль (убыток) на акцию	2910	-	-

Директор ________ (подпись) Николаев Вадим Иванович (расшифровка подписи) Главный бухгалтер ________ (подпись) Михайлова Валентина Кирилловна (расшифровка подписи)

Годовая бухгалтерская отчетность общества за 2013 год(в том числе отчет о финансовых результатах)утверждена решением заседания Совета директоров ОАО "Чувашский бройлер" от 20.05.2014г.

Достоверность бухгалтерского баланса и отчета о финансовых результатах подтверждена аудиторской фирмой ЗАО "Аудит-Партнер"
Дата аудиторского заключения:19.05.2014г.

Администрация Батыревского района Чувашской Республики информирует заинтересованных лиц о приеме заявок от граждан и юридических лиц на предоставление земельного участка из земель сельскохозяйственного назначения для сельскохозяйственного производства в долгосрочную аренду сроком на 49 лет с кадастровым номером 21:08:130101:74 площадью 45369 кв.м., местоположение: Чувашская Республика, Батыревский район, Новоахпердинское с/пос.

Заявки принимаются в течение месяца со дня опубликования в газете по адресу: 429350, Чувашская Республика, Батыревский район, с. Батырево, пр. Ленина, д. 5. Справки по тел.: (83532)6-14-26.

Администрация Батыревского района Чувашской Республики информирует заинтересованных лиц о приеме заявок от граждан и юридических лиц на предоставление земельных участков из земель сельскохозяйственного назначения для сельскохозяйственного производства в долгосрочную аренду сроком на 10 лет:

- с кадастровым номером 21:08:230101:922 площадью 22 кв.м., местоположение: Чувашская Республика, Батыревский район, Шыгырданское с/пос.;
- с кадастровым номером 21:08:340108:41 площадью 8 кв.м., местоположение: Чувашская Республика, Батыревский район, Шыгырданское с/пос.

Заявки принимаются в течение месяца со дня опубликования в газете по адресу: 429350, Чувашская Республика, Батыревский район, с. Батырево, пр. Ленина, д. 5. Справки по тел.: (83532)6-14-26.

Администрация Шумерлинского района Чувашской Республики информирует о предоставлении земельного участка из земель сельскохозяйственного назначения с кадастровым номером 21:23:070402:50 площадью 51867 кв. м, имеющего местоположение: Чувашская Республика, Шумерлинский район, Юманайское сельское поселение, предназначенного для ведения сельскохозяйственного производства, рыночной стоимостью годовой арендной платы 4700 (Четыре тысячи семьсот) рублей. Обременений на данный земельный участок нет.

Администрация Канашского района проводит аукцион по продаже права на заключение договора аренды земельного участка сроком на 5 лет площадью 63286 кв.метров с кадастровым номером 21:11:030603:100, расположенного по адресу: Чувашская Республика, Канашский район, с/пос. Сеспельское, земельный участок расположен в западной части кадастрового квартала 21:11:030603. Категория земель - земли сельскохозяйственного назначения. Разрешенное использование - для сельскохозяйственного производства. Начальный размер годовой арендной платы земельного участка 5760 рублей, задаток 1152 руб., шаг аукциона 288 руб. К участию на торгах допускаются физические и юридические лица. Торги состоятся 01 июля 2014 года в 10.00 часов в здании администрации Канашского района по адресу: г. Канаш, ул. 30 лет Победы, д. 87, кабинет № 30. Последний срок приема заявок для участия на торгах 25 июня 2014 года до 17.00 часов. Телефон для справок: 2-84-80.

ПРОДАЮ

7.Срубы для бани. Т. 37-28-74.

чӑваш халӑх хаçачӗ
ХЫПАР
УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ – ЧӐВАШ РЕСПУБЛИКИН МИНИСТРСЕН КАБИНЕЧӖ, "ХЫПАР" ХАÇАТ РЕДАКЦИЙӖ
Федерацин çыхӑну, информаци технологийӗсен тата массӑллӑ коммуникацисен сферинчи надзор службин Чӑваш Республикинчи управленийӗнче 2013 çулхи çу уйӑхӗн 31-мӗшӗнче ПИ ТУ21-00281 №-пе регистрациленӗ
"Хыпар" индексӗ – 54800, "Хыпар"-шӑмат кун" – 78353, "Çамрӑксен хаçачӗ" – 54804, "Чӑваш хӗрарӑмӗ" – 11515, "Сывлӑх" – 11524, "Кил-çурт, хушма хуçалӑх" – 54806.

Директор-тӗп редактор А.П.ЛЕОНТЬЕВ
Номер редакторӗ Г.А.МАКСИМОВ
РЕДКОЛЛЕГИ:
М.М.АРЛАНОВ /тӗп редактор çумӗ-коммерци директорӗ/
А.П.ЛЕОНТЬЕВ / директор – тӗп редактор/
Г.А.МАКСИМОВ /тӗп редактор çумӗ/
С.Л.ПАВЛОВ /тӗп редактор çумӗ/
Н.Г.СМИРНОВА /культурӑпа чӑваш диаспорин пайӗн редакторӗ/
Ф.П.ЧЕРНОВ /яваплӑ секретарь – техника центрӗн пуçлӑхӗ/
Дежурнӑй редактор В.И.СМИРНОВА

Адрес: 428019, ШУПАШКАР, ИВАН ЯКОВЛЕВ ПРОСПЕКЧӖ, 13, ПИЧЕТ ÇУРЧӖ, III ХУТ, "ХЫПАР".
ТЕЛЕФОНСЕМ
Редакци телефонӗсем:
56-00-67 – директор – тӗп редактор
56-33-64 – тӗп редактор çумӗ
56-04-17 – тӗп редактор çумӗ
62-08-62 – секретариат, яваплӑ секретарь
пайсем:
28-85-01 – общество пурнӑçӗпе политика пайӗ
56-05-21 – журналист тӗпчевӗсен тата куçару пайӗ
56-08-62 – экономика пайӗ
56-03-04, 28-85-91 – социаллӑ пурнӑçпа вӗренӳ пайӗ
56-08-61 – культурӑпа чӑваш диаспорин пайӗ
56-04-26, 28-85-87 – хроникӑпа хамӑр корреспондентсен пайӗ
28-82-91 – корректорсем
56-45-94 – фотокорреспондент
бухгалтери – 28-83-64
коммерци дирекцийӗ:
28-83-70 – рекламӑпа пӗлтерӳсен пайӗ
56-20-07 – çырӑнтарупа реализаци пайӗ
корр. пункчӗсем:
8-937-398-75-33 – Хӗрлӗ Чутай,
/8-835-38/ 2-18-02, 2-11-95 – Йӗпреç
28-85-71 – Чӑваш Республикин Журналистсен союзӗн правленийӗ
hypar2008@rambler.ru
Ӗç кунӗ 8 сехет те 45 минутран пуçласа 17 сехет те 45 минутчен, шӑмат кунпа вырсарни кунсӑр пуçне.
Факс: /8352/ 28-83-70
Электрон почта: hypar1@mail.ru hypar@mail.ru

Хаçата «Хыпар» Издательство çуртӗ» АУ техника центрӗнче калӑпланӑ, «Чӑваш Ен» ИПК» АУО типографийӗнче пичетленӗ. 428019, Шупашкар хули, И.Яковлев проспекчӗ, 13. 56-00-23 – издательство директорӗ.

РЕКЛАМӐПА ПӖЛТЕРӲСЕНЕ 316-мӗш пӳлӗмре йышӑнаççӗ. Тел. 28-83-70.
Офсет пичечӗ. Калӑпӑшӗ 2 пичет листи. Рекламӑпа пӗлтерӳсен чӑнлӑхӗшӗн вӗсене паракансем яваплӑ.
Хаçатри рекламӑсӑр тӳлевлӗ информаци материалӗсем "Реклама çинчен" федераци саккунӗн 2 ст. килӗшӳллӗн "Аталану çулӗпе", "Ят-сум", "Ӗç тата çын", "Самана таппи", "Компетентлӑ" рубрикӑсемпе пичетленеççӗ.
Пичете графикпа 21 сехетре алӑ пусмалла, 20 сехет те 45 минутра алӑ пуснӑ.
Тираж 7497. Заказ 1893.